

ข้อมูลรายสินค้า (แพะเนื้อ)

เพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์
จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2563

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สิงหาคม 2563

คำนำ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้จัดทำเอกสารข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัดสุราษฎร์ธานี “แพะเนื้อ” ซึ่งได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลกายภาพ ข้อมูลพันธุ์และปัจจัยการผลิต ข้อมูลการผลิต ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์ และแนวโน้มสินค้า โอกาสและแนวทางการบริหารจัดการสินค้า และโครงการเกี่ยวกับสินค้าแพะเนื้อของจังหวัด

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาให้กับเกษตรกรต่อไป และขอขอบคุณทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สิงหาคม 2563

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ค
สารบัญภาพ	ง
ส่วนที่ 1 ข้อมูลสินค้า	
1.1 ข้อมูลกายภาพ	
1.1.1 พื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงแพะเนื้อ	1
1.1.2 โรคและการป้องกัน	2
1.1.3 ปฏิทินการผลิตและดูแลแพะเนื้อ	16
1.1.4 การให้อาหารแพะเนื้อ	
1.1.5 โรงเรือนและการเลี้ยง	22
1.1.6 รูปแบบการเลี้ยงแพะ	24
1.2 ข้อมูลพันธุ์ และปัจจัยการผลิต	
1.2.1 ข้อมูลพันธุ์	24
1.2.2 รายชื่อผู้เลี้ยงและจำหน่ายพันธุ์แพะเนื้อในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี	25
1.2.3 ร้านจำหน่ายอาหารสำเร็จรูปในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	26
1.3 ข้อมูลการผลิต	
1.3.1 ข้อมูลการผลิตแพะเนื้อ ปี 2559 – 2562 ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี	
1.3.2 ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะของจังหวัด	28
1.3.3 แหล่งรับซื้อแพะเนื้อมีชีวิต	
1.3.4 การรับรองมาตรฐานการผลิตแพะเนื้อจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2562	
1.3.5 วิถีตลาดแพะเนื้อ	29
ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	
2.1 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	
2.1.1 ต้นทุนการผลิตแพะ	30
2.1.2 มูลค่าการผลิตแพะเนื้อของจังหวัดสุราษฎร์ธานี	31
2.1.3 การลงทุนเลี้ยงแพะเนื้อ	

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ 3 สถานการณ์และแนวโน้มสินค้า	
3.1 สถานการณ์การผลิตแพะ ปี 2563	32
3.2 สถานการณ์การผลิตของจังหวัดและแนวโน้มการผลิตสินค้า	33
3.3 สายพันธุ์ที่นิยมเลี้ยงในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
ส่วนที่ 4 โอกาสและแนวทางการบริหารจัดการสินค้า	
4.1 โอกาสในการผลิตแพะเนื้อ	35
4.2 แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อสู่เกษตรกร	
4.3 การจัดการบำบัดสิ่งปฏิกูลและของเสียจากการเลี้ยงแพะ	36
ส่วนที่ 5 แผนงาน/โครงการเกี่ยวกับสินค้าของจังหวัด ปี 2563 - 2564	

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 1 พื้นที่ตามเขตความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงแพะ	1
ตารางที่ 2 ปฏิทินการผลิตและดูแลแพะเนื้อ	16
ตารางที่ 3 อาหารและการให้อาหาร	
ตารางที่ 4 โรงเรือนและการเลี้ยง	23
ตารางที่ 5 พันธุ์แพะเนื้อ	24
ตารางที่ 6 รายชื่อผู้เลี้ยงและจำหน่ายพันธุ์แพะเนื้อในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี	25
ตารางที่ 7 เป้าการผลิตแพะพันธุ์ดีของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ตัว)	26
ตารางที่ 8 ข้อมูลสถานที่จำหน่ายปัจจัยการผลิต ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	
ตารางที่ 9 ข้อมูลการผลิตด้านปศุสัตว์ (แพะเนื้อ) ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2559 – 2562	
ตารางที่ 10 ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี	27
ตารางที่ 11 ช่วงเวลาที่ผลผลิต (แพะเนื้อ) ออกสู่ตลาด ปี 2562 - 2563	
ตารางที่ 12 ข้อมูลศูนย์เรียนรู้/ชุมชนต้นแบบด้านปศุสัตว์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	28
ตารางที่ 13 แหล่งรับซื้อแพะเนื้อมีชีวิต	
ตารางที่ 14 มาตรฐานการผลิตแพะเนื้อ ปี 2562	
ตารางที่ 15 ต้นทุนการผลิตแพะ	30
ตารางที่ 16 มูลค่าสินค้า (แพะเนื้อ) ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2560 - 2562	31
ตารางที่ 17 ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเลี้ยงแพะ	
ตารางที่ 18 สรุปข้อมูลจำนวนเกษตรกร – แพะ ปี 2563	32
ตารางที่ 19 แผนงาน/โครงการเกี่ยวกับสินค้าของจังหวัด (แพะเนื้อ) ปี 2563 – 2564	38

สารบัญภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงแพะเนื้อของประเทศไทยและ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	1
ภาพที่ 2 ลักษณะอาการของโรคท้องเสีย (Diarrhea) ในแพะ	3
ภาพที่ 3 ลักษณะอาการของโรคกีบเน่า (Foot rot) ในแพะ	5
ภาพที่ 4 ลักษณะอาการของโรคปากเปื่อยและเท้าเปื่อย (Foot and mouth diseases) ในแพะ	7
ภาพที่ 5 ลักษณะอาการของโรคเต้านมอักเสบ (Mastitis) ในแพะ	8
ภาพที่ 6 ลักษณะอาการของโรค布鲁เซลโลซิส โรคแท้งติดต่อ (Brucellosis) ในแพะ	
ภาพที่ 7 ลักษณะอาการของโรคข้อและสมองอักเสบ (Caprice Arthritis Encephalitis) ในแพะ	11
ภาพที่ 8 ลักษณะอาการของโรคแอนแทรกซ์ (Antrax) ในแพะ	12
ภาพที่ 9 ลักษณะอาการของโรคควินโรคเทียม (Pseudotuberculosis or Caseous Lymphaadenitis) ในแพะ	14
ภาพที่ 10 หญ้าแพงโกลา (<i>Digitaria eriantha</i>)	19
ภาพที่ 11 หญ้ากีนีสีม่วง (<i>Panicum maximum</i> TD58)	
ภาพที่ 12 หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 (<i>Pennisetum purpureum</i> x <i>P. glaucum</i> , Pakchong1)	20
ภาพที่ 13 หญ้าขน (<i>Brachiaria mutica</i>)	
ภาพที่ 14 หญ้ารูซี่ (<i>Brachiaria ruziziensis</i>)	21
ภาพที่ 15 กระจง (<i>Leucaena leucocephala</i>)	
ภาพที่ 16 เปลือกและต้นข้าวโพด	22
ภาพที่ 17 ทางปาล์มน้ำมัน	
ภาพที่ 18 โรงเรือนในการเลี้ยงแพะเนื้อ	23
ภาพที่ 19 วิถีตลาดแพะเนื้อของจังหวัดสุราษฎร์ธานี	29
ภาพที่ 20 แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อสู่เกษตรกร	35
ภาพที่ 21 มูลแพะ	36

ส่วนที่ 1

ข้อมูลสินค้า

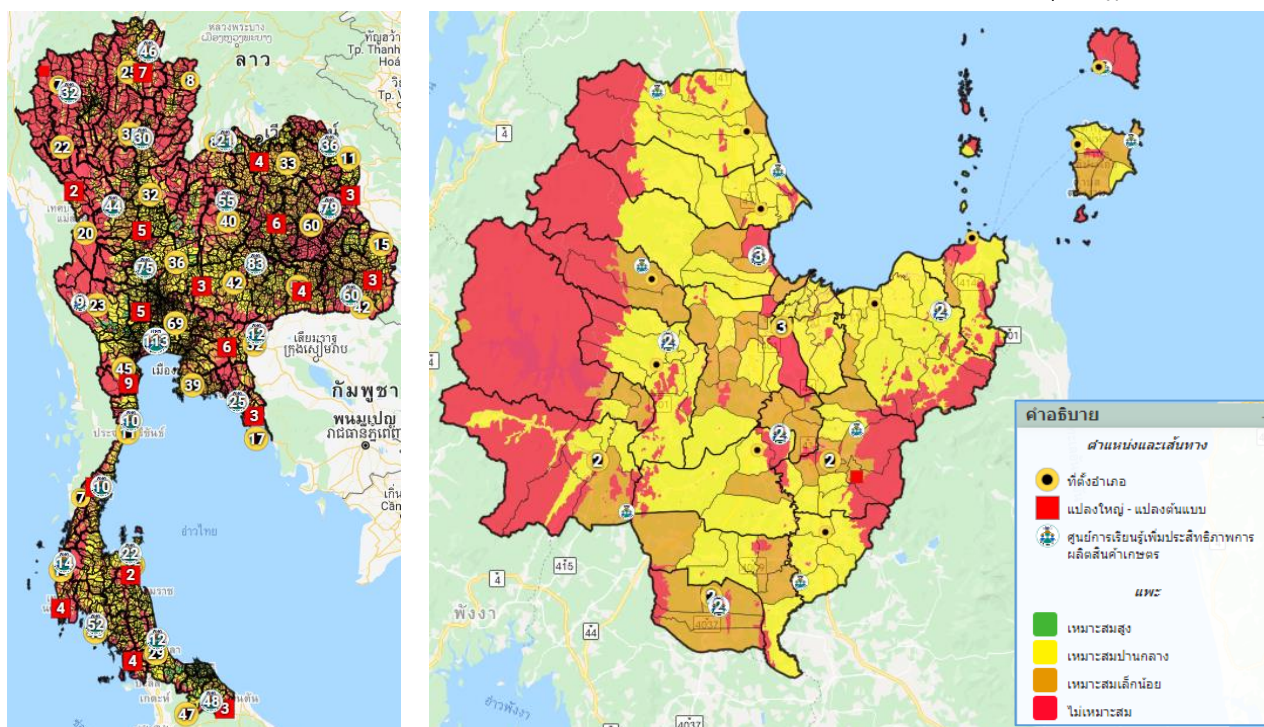
ส่วนที่ 1

ข้อมูลสินค้า

1.1 ข้อมูลกายภาพ

1.1.1 พื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงแพะเนื้อ

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงแพะเนื้อของประเทศไทยและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา : กรมปศุสัตว์ ปี 2559 – 2560. สืบค้นจาก <http://kea-agrimap.appspot.com>. เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2563

พื้นที่ตามเขตความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงแพะเนื้อของประเทศไทย มีพื้นที่เหมาะสมสูง 5,770,470 ไร่ เหมาะสมปานกลาง 88,856,949 ไร่ เหมาะสมเล็กน้อย 76,135,875 ไร่ และไม่เหมาะสม 152,327,918 ไร่

โดย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่เหมาะสมปานกลาง 3,601,735 ไร่ เหมาะสมน้อย 1,544,370 ไร่ และในพื้นที่ไม่เหมาะสม 3,034,764 ไร่ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พื้นที่ตามเขตความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงแพะ

ระดับ	พื้นที่ในเขตความเหมาะสม (ไร่)				รวม
	เหมาะสมสูง (S1)	เหมาะสมปานกลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	
ประเทศไทย	5,770,470	88,856,949	76,135,875	152,327,918	323,091,212
จังหวัดสุราษฎร์ธานี		3,601,735	1,544,370	3,034,764	8,180,869
เมืองสุราษฎร์ธานี		191,639	1,999	15,619	209,257
กาญจนดิษฐ์		488,547	23,998	160,011	672,556
ดอนสัก		150,142	18,804	58,467	227,413

ระดับ	พื้นที่ในเขตความเหมาะสม (ไร่)				รวม
	เหมาะสมสูง (S1)	เหมาะสมปาน กลาง (S2)	เหมาะสมน้อย (S3)	ไม่เหมาะสม (N)	
เกาะสมุย		54,562	92,794	24,810	172,166
เกาะพะงัน				76,553	76,553
ไชยา		324,859	18,487	68,128	411,474
ท่าชนะ		370,489	22,279	235,962	628,730
คีรีรัฐนิคม		340,565		136,650	477,215
บ้านตาขุน		20,512	72,421	816,781	909,714
พนม		164,877	102,737	495,119	762,733
ท่าฉาง		310,647	76,377	295,609	682,633
บ้านนาสาร		138,859	141,656	200,202	480,717
บ้านนาเดิม			108,083	8,299	116,382
เคียนซา		358,643	56,491	55,359	470,493
เวียงสระ		203,650		36,886	240,536
พระแสง		214,589	201,005	28,171	443,765
พุนพิน		269,154	230,151	97,203	596,508
ชัยบุรี			246,026	45,753	291,779
วิภาวดี			131,062	179,183	310,245
รวม		3,601,734	1,544,370	3,034,765	8,180,869

ที่มา : กรมปศุสัตว์ ปี 2559 – 2560. สืบค้นจาก <http://kea-agrimap.appspot.com>. เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2563

1.1.2 โรคและการป้องกัน

1) โรคปากเป็นแผลพุพอง (Scabby mouth, Orf, Contagious ecthyma, CE)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัส

อาการ เกิดเม็ดตุ่มเหมือนดอกกะหล่ำขึ้นที่ริมฝีปาก และจมูก อาจลุกลามไปตามลำตัว

การป้องกัน

- เมื่อมีแพะป่วยขึ้นให้แยกออก รักษาต่างหาก
- กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์แมลงหวี่แมลงวันซึ่งเป็นตัวนำเชื้อไวรัส

การรักษาและควบคุม

- ใช้ยาสีม่วงหรือสารละลายจุลสี 5% ทาที่แผลเป็นประจำวันละ 2 ครั้ง จนกว่าจะหาย
- ควบคุมกำจัดแมลง การนำสัตว์ภายนอกเข้าฟาร์มต้องแน่ใจว่าปราศจากโรคนี้
- แยกขังตัวป่วยออกจากฝูงที่ปกติ
- เชื้อโรคอาจติดต่อกับคนทางบาดแผลได้ ควรใส่ถุงมือป้องกัน

2) โรคท้องอืด (Bloat)

สาเหตุ เกิดจากการหมักในกระเพาะอาหารเนื่องจากกินหญ้าอ่อนหรือพืชใบอ่อนมากเกินไป

อาการ กระเพาะอาหารพองลมขึ้นทำให้สวาบทางซ้ายของแพะป่องขึ้น อาการขั้นสุดท้าย แพะล้มลง
อ้าปากหายใจ ร้องเสียงดัง ลิ้นสีคล้ำ

การป้องกัน

- ไม่ควรให้แพะกินพืชหญ้าหรือพืชตระกูลถั่วที่ขึ้นเกินไป
- หลีกเลี่ยงอย่าให้แพะกินพืชเป็นพิษ เช่น มันสำปะหลัง หรือไมยราพยักษ์

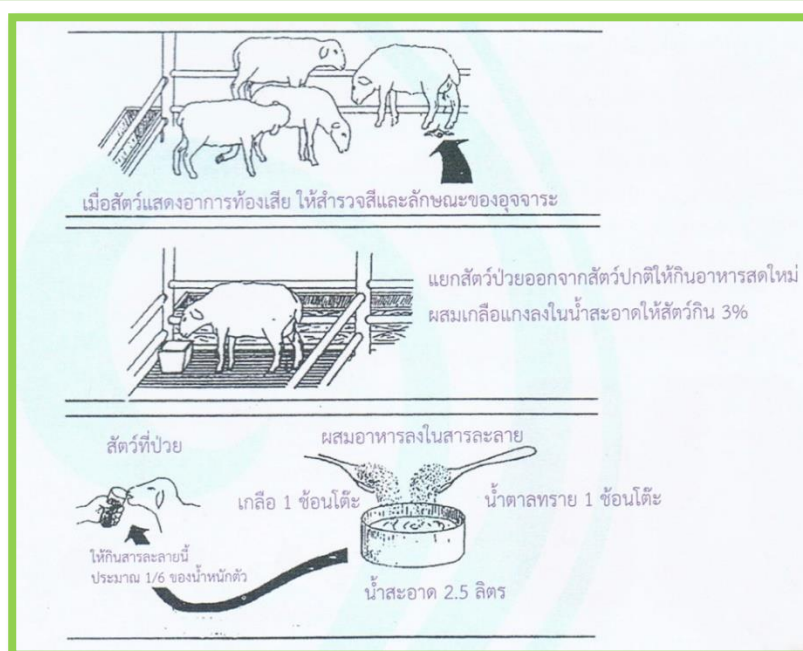
การรักษาและควบคุม

- ถ้าท้องป่องมากอย่าให้แพะนอนตะแคงซ้าย
- กระตุ้นให้แพะยืนหรือเดิน
- ให้ไม้ท่อนให้คาบไว้
- กรอกน้ำมันพืชชนิดใดก็ได้ประมาณ 1 แก้ว
- เจาะท้องที่สวาบซ้ายด้านบนด้วยเข็มเจาะหรือมีดเพื่อระบายก๊าซออก

อาการ

- สัตว์จะแสดงอาการกระสับกระส่ายไม่อยู่นิ่ง หายใจลำบาก
- ทางด้านซ้ายของสัตว์จะเห็นกระเพาะโป่งพองชัดเจน
- ถ้ากดหรือเคาะดูบริเวณนั้นจะรู้สึกว่างกลวง

3) โรคท้องเสีย (Diarrhea)

ภาพที่ 2 ลักษณะอาการของโรคท้องเสีย (Diarrhea) ในแพะ

4) โรคนิว (Urinary Calculi)

สาเหตุ มักเกิดกับเพศตัวผู้ที่ถูกตอนแล้วได้รับเมล็ดพืชมากเกินไปหากเพศตัวผู้ได้รับฟอสฟอรัสมากเกินไป จะเป็นนิว(urinary calculi) ซึ่งก้อนนิวจะขวางท่อปัสสาวะลำบาก ในเพศตัวเมียจะไม่มีปัญหาเพราะมีท่อปัสสาวะขนาดใหญ่

อาการ

- หงุดหงิด หางกระตุก อ่อนเพลีย จะมีเลือดไหลออกมาพร้อมกับปัสสาวะ
- จากการที่มีสิ่งกีดขวางกระเพาะปัสสาวะ เพาะจะจุกเสียด กลิ้งไปมากับพื้น ลูก นั่งบ่อยๆ
- หลังจากทีกระเพาะถูกปิดจนมิด กระเพาะจะโป่งพองใน 24-36 ชั่วโมง
- ท่อปัสสาวะจะถูกแตกเป็นรู น้ำปัสสาวะจะซึมใต้ผิวหนัง เป็นสาเหตุโรคน้ำคาน้ำเนื้อหรือน้ำในท้อง
- ในกรณีร้ายแรงมากกระเพาะอาจจะถูกฉีกขาดและทำให้ปัสสาวะไหลไปยังโพรงในท้องน้อย ทำให้เกิดโรคเยื่อกระเพาะอักเสบและตาย

การป้องกัน

- ให้อาหารที่เป็นเมล็ดพืชและน้ำในปริมาณมาก แก่เพศตัวผู้จะช่วยป้องกันได้
- ป้องกันการเป็นนิวในเพศตัวผู้ โดยให้หญ้าแห้งที่มีคุณภาพสูง น้ำสะอาด
- แนะนำให้ใช้สารละลายแอมโมเนียมคลอไรด์ 5 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร ให้กินวันละ 150-200 กรัม วันละ 3-4 ครั้ง แก่เพศตัวผู้ที่ตอน
- ผสมแอมโมเนียมคลอไรด์ 1% ลงในส่วนผสมของอาหารชั้น เพื่อใช้เลี้ยงเพาะเพศผู้

การรักษาและควบคุม

- ปรึกษาสัตวแพทย์ทันที เพราะการผ่าตัดเล็ก จะช่วยป้องกันเนื้อเยื่อกระเพาะฉีกขาด
- งดให้อาหารชั้น
- ใช้สารละลายแอมโมเนียมคลอไรด์ 5 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร แบ่งกรอกครั้งละ 100 ซีซี วันละ 3-4 ครั้ง แก่เพศตัวผู้ที่ตอน
- อาจให้ยาปฏิชีวนะเพื่อลดอาการอักเสบติดเชื้อของระบบทางเดินปัสสาวะ

5) โรคปอดบวม (Pneumonia)

โรคปอดบวม (Pneumonia) เป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจที่พบได้บ่อย ในสภาวะอากาศที่หนาวเย็นและชื้นเกินไป หรือการเลี้ยงเพาะในคอกที่หนาแน่นจนทำให้การระบายอากาศเกิดขึ้นได้ลำบาก และมีการหมักหมมของอุจจาระ ปัสสาวะ ทำให้มีกลิ่นเหม็นของแอมโมเนียสะสมอยู่ ซึ่งจะทำให้เกิดการระคายเคืองระบบทางเดินหายใจของเพาะได้

สาเหตุ ในขั้นแรกอาจเกิดจากการติดเชื้อไวรัสและมีการติดเชื้อแบคทีเรียแทรกซ้อน (Secondary infection) หรือเกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรียโดยตรงซึ่งเชื้อแบคทีเรียก่อโรคพบได้หลายชนิด เช่น *Pasteurella* spp., *Streptococcus* spp., *Staphylococcus* spp. และ *Hemophilus* spp. เป็นต้น

การติดต่อ ส่วนใหญ่เกิดจากการหายใจเอาเชื้อเข้าไปโดยตรง นอกจากนี้ยังเกิดจากการที่แพะสัมผัสคลุกคลีกับสัตว์ป่วย อยู่ในแหล่งที่อยู่อาศัยเดียวกันอย่างหนาแน่นไม่มีการระบายอากาศที่ดีทำให้เชื้อโรคลงลอยปนเปื้อนอยู่ในอากาศ

อาการ โรคนี้จะทำให้เกิดมีอาการปอดชื้น มีน้ำหรือหนองคั่งอยู่ในปอดทำให้มีอาการปอดบวมและปอดอักเสบ รวมถึงอาจเกิดการอักเสบที่หลอดลมทำให้แพะหายใจลำบาก หอบ มีไข้สูง ชีตากรัง ไอและจามบ่อยๆ แพะจะซึม เบื่ออาหาร น้ำหนักลด ลูกเล็กลูกกลนเนื่องจากการหายใจที่ลำบากทำให้ไม่สามารถได้รับออกซิเจนเต็มที่ บางครั้งแพะไม่ยอมนอนต้องยืนกางขาหอบหายใจแต่หายใจได้ตื้นๆ และหายใจเสียงดัง รายที่มีการติดเชื้อรุนแรงอาจเกิดการอักเสบและมีหนองที่ต่อมน้ำเหลืองในช่องอก (Mediastinal lymph nodes) รวมด้วย

การป้องกันและรักษาการควบคุม ป้องกันโรคควรเน้นด้านการสุขาภิบาลและการรักษาความสะอาด ของคอก และโรงเรือน มีการถ่ายเทอากาศที่ดี ควรมีผ้าใบกันลมกันฝนในช่วงที่มีสภาพอากาศแปรปรวนช่วยป้องกันไม่ให้แพะเป็นหวัดได้ง่าย หากพบแพะที่ป่วยเป็นโรคปอดบวมควรนำแพะมาให้อยู่ในที่อบอุ่น การรักษาจะทำการรักษาตามอาการคือในกรณีที่แพะมีการติดเชื้อแบคทีเรียในปอดจะฉีดยาปฏิชีวนะให้กับแพะติดต่อกันอย่างน้อย 4-5 วัน เช่น ไทโลซิน คลอแรมเฟนิคอล เตตราซัยคลิน จนกว่าแพะจะมีอาการดีขึ้น

6) โรคกีบเน่า (Foot rot)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Bacteroides nodosus*

อาการ เดินขากระเผลก กีบเน่ามีกลิ่นเหม็น

การป้องกัน

- ตัดแต่งกีบเป็นประจำปกติ
- รักษาความสะอาด อย่าให้พื้นคอกสกปรก ชื้นแฉะ
- หลีกเลี่ยงสิ่งของมีคม เช่น ตะปูไม่วางบนพื้นทำให้กีบเท้าเป็นแผล

การรักษาและควบคุม

- ทำความสะอาด ตัดส่วนที่เน่าออก ล้างจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อ เช่น ฟอร์มาลีน 2-3% หรือสารละลายด่างทับทิม 10%
- ใช้ผ้าพันแผลที่เน่า ป้องกันแมลงและบรรเทาการเคลื่อนไหว

ภาพที่ 3 ลักษณะอาการของโรคกีบเน่า (Foot rot) ในแพะ

7) โรคบิด (Coccidia)

สาเหตุ เกิดจากเชื้อโปรโตซัว ในลำไส้

การติดต่อ เชื้อบิด (coccidian) เป็นโปรโตซัวที่ทำให้เกิดอาการท้องเสียได้เป็นประจำในแพะ อายุอ่อนจะง่ายต่อการติดโรคและเกิดอาการรุนแรง โรคบิดอาจเป็นสาเหตุของความสูญเสียในสัตว์ที่ต้องการผลผลิตแบบที่ไม่แสดงอาการ ให้เห็นชัดเจน อาการของโรคมักพบในขณะที่สัตว์เกิดความเครียด ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงสารอาหาร อากาศเปลี่ยนแปลง ขณะตั้งท้อง ขณะหย่านม เมื่อมีการทำงานกับตัวสัตว์ (เช่น ตัดเขา หรือจี้เขา ทำวัคซีน เจาะเลือด) โดย

พบโรคนี้ได้เป็นประจำในฝูง เชื้อโปรโตซัว ได้แก่ Eimeria พบทั้งในแพะ และมีความจำเพาะต่อโฮสต์ เชื้อบิดจะเปลี่ยนแปลงเป็นระยะติดต่อ นอกตัวโฮสต์ โดยอาศัยอุณหภูมิที่เหมาะสมและความชื้นสูง ระยะ oocyst เป็นระยะติดต่อของโรคบิด โดยเชื้อในระยะนี้สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมได้นานในอุณหภูมิที่แตกต่างกันได้ เป็นปี

อาการ ลูกแพะ อายุตั้งแต่ 1-4 เดือน จะเป็นอายุที่อ่อนไหวต่อการติดโรค เป็นช่วงที่ทำให้เกิดโรคอย่างรุนแรง และเกิดความเสียหายต่อการผลิตสัตว์ อาการของโรคมักจะพบได้บ่อยในกรณีที่สัตว์เกิดอาการเครียดในช่วงหย่านม เปลี่ยนอาหาร หรือมีการเคลื่อนย้าย การเลี้ยงสัตว์ในสภาพที่แออัดที่อาจทำให้สัตว์มีการปนเปื้อนจากอุจจาระและปัสสาวะ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การเปลี่ยนแปลงของ oocyst เป็นระยะติดต่อ โดยสมบูรณ์เกิดขึ้น ในกรณีนี้จะพบว่าสัตว์ติดเชื้อมีจำนวนมากและแสดงอาการท้องเสียในลูกแพะ จะมีอาการท้องเสีย โดยปกติจะไม่พบเลือด แต่อาจจะมีมูกเลือดและถ่ายเหลว สัตว์จะแสดงอาการเบื่ออาหาร ขาดน้ำ ไม่มีแรง ขนหยาบ และอาจตายได้ อาการที่พบมักเป็นแบบเรื้อรัง สัตว์จะมีน้ำหนักตัวลดลง และมีอาการท้องเสียเป็นระยะเวลานาน อาจเกิดอาการยื่นของลำไส้ใหญ่ (rectal prolapse) ในกรณีที่โรคมมีความรุนแรงมาก ลำไส้ใหญ่ส่วนปลายที่ยื่นออกมาอาจเกิดเนื้อตายในส่วนของเนื้อเยื่อเมือก แม้ว่าสัตว์จะได้รับยาที่เหมาะสม อาการท้องเสียจะยังคงมีอยู่จนกว่าเนื้อเยื่อลำไส้จะฟื้นตัว ซึ่งอาจใช้เวลาหลายวันจนถึงสัปดาห์ แม้ว่าสัตว์จะฟื้นตัวจากโรค แต่การเจริญเติบโตจะต่ำกว่าปกติ เนื่องจากพื้นที่ของลำไส้ที่เสียหายจากโรค ทำให้การดูดซึมอาหารลดลง

การตรวจวินิจฉัย โรคบิดแบบเฉียบพลันสามารถตรวจวินิจฉัยได้ง่าย โดยสามารถดูจากอุจจาระที่ป้ายบนแผ่นสไลด์ตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ เนื่องจากกรณีที่เกิดโรคแบบเฉียบพลันมักจะพบเชื้อระยะ oocyst จำนวนมาก ในขณะที่ถ้าเป็นกรณีเกิดโรคแบบเรื้อรัง จะพบเชื้อในจำนวนน้อย โดยทั่ว ๆ ไปสัตว์ปกติจะสามารถตรวจพบเชื้อบิดได้ในจำนวนน้อยอยู่แล้ว การที่จะวินิจฉัยว่าสัตว์มีการติดเชื้อแบบเรื้อรังจากอุจจาระ จะต้องทำพร้อมกับการสังเกตอาการท้องเสีย และอาจจะต้องดูค่าเลือดในส่วนของค่า haematocrit และการเกิดสภาพ hypoproteinemia

การรักษา การรักษาสัตว์ป่วยที่มีอาการจากโรคบิด จะต้องใช้ยาฆ่าเชื้อบิดรวมกับการให้ยาตามอาการการรักษา ควรให้ยากับสัตว์ทุกตัวในกลุ่มพร้อมกัน การใช้ยาในกลุ่ม coccidiostats ให้ผลเล็กน้อยต่อการกำจัดเชื้อโดยสมบูรณ์ แต่มีประโยชน์ในการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อ โดยส่วนใหญ่ยาในกลุ่ม coccidiostats ยับยั้งการเจริญเปลี่ยนแปลงของเชื้อบิด และสามารถช่วยป้องกันโรคได้ ยาในกลุ่มนี้จะมีประโยชน์น้อย ถ้าสัตว์ได้แสดงอาการของโรคแล้ว สำหรับยาในกลุ่ม Sulfa พบว่าจะมีส่วนช่วยลดอาการของโรคได้ดี แต่ไม่ค่อยมีผลต่อโรคแทรกซ้อนอื่นๆ ที่เกิดร่วมด้วย เช่น เชื้อแบคทีเรีย เนื่องจากเชื้อบิดสามารถพัฒนาการคือต่อยาในกลุ่ม coccidiostat ได้ การใช้ยาในกลุ่มนี้จึงควรให้ต่อเมื่อสัตว์อยู่ในสภาพเครียด (ได้แก่ การขนส่ง การหย่านม การคลอด) ยาในกลุ่ม coccidiostats ที่ใช้ในการรักษาและป้องกันโรค coccidiosis ในแพะ

1. Lasalocid ขนาด 20-30 กรัม/ตัน (ผสมอาหาร) หรือ 0.5 – 1 มก./กก. น้ำหนักตัว/วัน ใช้ในแกะ ให้ติดต่อกัน 4 สัปดาห์
2. Decoquate ขนาด 0.5 มก/กก (น้ำหนักตัว)/วัน ใช้ในการรักษาและป้องกันในแพะให้ติดต่อกัน 4 สัปดาห์
3. Monensin ขนาด 10-30 กรัม/ตัน (ผสมอาหาร)/วันใช้ในการรักษาและป้องกันโรคในแพะให้ ติดต่อกัน 4 สัปดาห์

4. Amprolium ขนาด 50 มก./กก. (น้ำหนักตัว)/วัน เป็นเวลา 21 วัน ใช้ได้ทั้งในแพะ
5. Sulfamethazine ขนาด 50 กรัม/ตัน (ผสมอาหาร) ในแพะให้ ติดต่อกัน 4 สัปดาห์
6. Salinomycin ขนาด 382 กรัม/ตัน (ผสมอาหาร) ในแพะให้ติดต่อกัน 4 สัปดาห์

การควบคุมและป้องกัน การควบคุมโรคบิดให้ได้ผลดีโดยการปรับปรุงความสะอาดร่วมกับการใช้ยาในกลุ่ม coccidiostats และมาตรการอื่น ๆ ได้แก่

1. ป้องกันอย่าให้จำนวนสัตว์ต่อคอกหนาแน่นเกินไป ซึ่งจะทำให้สัตว์มีโอกาสได้รับเชื้อจากการปนเปื้อน
2. เปิดให้แสงแดดส่องผ่านคอก เพื่อทำคอกให้แห้ง ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการฆ่าเชื้อระยะ oocyst หรือทำให้ oocyst ไม่สามารถพัฒนาต่อจนเป็นระยะติดต่อไป
3. ลดการทำให้เกิดอาการเครียดในสัตว์ และการปรับสารอาหารที่สัตว์ได้รับ มีส่วนสำคัญของการเกิดโรค
4. การใช้ยา coccidiostat ใน การควบคุมโรคติดต่อกัน 4 สัปดาห์ เพื่อควบคุมอาการของโรคไม่ให้เห็นอย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันสัตว์จะเริ่มพัฒนาภูมิคุ้มกันต่อโรคบิดขึ้นมาป้องกันตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามเชื้อบิดมีโอกาสดังกล่าวที่ความต้านทานต่อยาควบคุมบิด การตรวจอุจจาระเป็นระยะ ๆ หลังจากให้ยา จะช่วยสังเกตได้ว่าเชื้อเริ่มมีการติดต่อยาเกิดขึ้นหรือไม่ การใช้ยาควบคุมบิดเป็นประจำตลอดทั้งปีจะทำให้ มีโอกาสเกิดการติดต่อยาได้เร็วขึ้น

8) โรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and mouth diseases)

เป็นโรคที่ทำให้เกิดผื่นเม็ดตุ่มคล้ายลมพิษขึ้นที่บริเวณรอบริมฝีปากและเหงือก หรืออาจพบได้ที่บริเวณเต้านม หัวนม และบริเวณเยื่อออรอบๆ ทวารหนัก เมื่อตุ่มผื่นนี้แตกออกจะทำให้เกิดความเจ็บปวดมากจนทำให้แพะไม่สามารถกินน้ำและอาหารได้ ส่งผลถึงความอ่อนแอ และร่างกายทรุดโทรมลงอย่างมาก ในกรณีที่บาดแผลเกิดการติดเชื้อแทรกซ้อนจากแบคทีเรียจะยิ่งเพิ่มความเสียหายแก่บาดแผลและตัวสัตว์มากขึ้น ทำให้เกิดภาวะติดเชื้อเข้าสู่กระแสเลือดได้ นอกจากนี้โรคนี้อย่างเป็นโรคติดต่อกันจากสัตว์ที่สามารถติดสูคนได้ ซึ่งทำให้เกิดโรคผิวหนังและแผลพุพอง

ภาพที่ 4 ลักษณะอาการของโรคปากเปื่อยและเท้าเปื่อย (Foot and mouth diseases) ในแพะ

สาเหตุ โรคนี้อาจมีสาเหตุมาจากการติดเชื้อไวรัสกลุ่ม Parapoxvirus ซึ่งเป็นเชื้อไวรัสในกลุ่มที่เข้าทำลายชั้นเยื่อของผิวหนัง (Epitheliotropic parapoxvirus) โดยจะเข้าสู่ผิวหนังและแบ่งตัวเพิ่มจำนวนในสวนเซลล์เคอราตินของผิวหนัง (Keratinocyte) จนทำให้เกิดความเสียหายของเนื้อเยื่อ และเกิดเนื้อตายหลุดลอกออกเชื้อไวรัสชนิดนี้จะมี ความทนทานสูงหากอยู่ในเซลล์หรือเศษสะเก็ดแผลก็ยังมีชีวิต และคงความสามารถในการก่อโรคได้

การติดต่อ โรคนีติดได้ง่ายและรวดเร็วมาก โดยการกินอาหาร หญ้าและน้ำร่วมกับสัตว์ป่วยการคลุกคลีสัมผัสกันโดยตรง การที่ลูกดูนมจากแม่ที่ป่วยด้วยโรคนี หรือลูกที่ป่วยดูนมแม่ก็จะแพร่เชื้อ จากปากลูกสูเต้านมของแม่ได้ รวมถึงการเคลื่อนย้ายสัตว์ที่อาจเป็นพาหะของโรคจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งสามารถทำให้เกิดการระบาดของโรคได้

อาการ เมื่อมีการติดเชื้อก็จะทำให้เกิดตุ่มผดสีแดงขึ้นและกระจายลูกกลมออกไปอย่างรวดเร็ว เมื่อตุ่มนี้แตกออกจะมีเลือดและน้ำเหลืองไหลเยิ้ม สัตวเกิดความเจ็บปวดกินน้ำอาหารไม่ได้จนทำให้ร่างกายขาดอาหาร สุขภาพจะทรุดโทรมและอ่อนแออย่างมากจนอาจทำให้สัตว์หมดกำลังและตายในที่สุด ลูกแพะที่มีแผลที่ปาก ก็จะดูดมดิลำบากและอาจจะมีไข ซึม อ่อนแรงและตายได้ง่าย

การป้องกันและรักษา โรคนี้เป็นโรคที่มีการระบาดได้อย่างรวดเร็วและจะคงทนอยู่นานทำให้เกิดเป็นโรคประจำถิ่นได้ง่าย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีมาตรการในการป้องกันโรคไม่ให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยการดูแลควบคุมในเรื่องการเคลื่อนย้ายสัตว์ที่ปลอดจากโรคเข้าสู่ฝูงอย่างเข้มงวด และเมื่อพบอาการป่วยหรือเกิดบาดแผลที่ใด ก็ควรทำความสะอาดบาดแผลด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อและป้ายยามวงหรือยาใส่แผลเพื่อป้องกันการติดเชื้อแบคทีเรียแทรกซ้อนแม่โรคนี้นี้จะไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงต่อสัตว์โตมากนักแต่ก็ควรจะต้องดูแลป้องกันไว้ก่อน โดยดูแลเรื่อง การรักษาความสะอาดและใช้สารฆ่าเชื้อที่พื้นคอก รางน้ำ รางอาหารอยู่เป็นประจำ

9) โรคเต้านมอักเสบ (Mastitis)

สาเหตุ โรคเต้านมอักเสบคือเชื้อแบคทีเรีย เช่น *Staphylococcus* spp. และ *Streptococcusagalactiae* ซึ่งพบมากที่สุด

อาการ ลักษณะของเต้านมที่เป็นโรค อาจไม่สามารถสังเกตเห็นด้วยตาเปล่า แต่ถ้าเป็นโรครุนแรงขึ้น น้ำนมที่ปรากฏออกมานั้นจะมีก้อนหรือลักษณะเป็นเกล็ดนมติดออกมา และอาจมีลักษณะเป็นสีเหลือง เมื่อชิมดูจะมีรสเปรี้ยว ถ้าหากไม่ได้รับการรักษา และปฏิบัติที่ดีแล้ว เต้านมนั้นจะไม่สามารถรีดนมได้อีกต่อไป และจะลูกกลมไปยังเต้านอื่นๆ ด้วย โดยติดไปกับมือของผู้รีดนมหรืออุปกรณ์รีดนมและบริเวณพื้นคอก ฯลฯ ข้อควรระวังในการรีดนมคือ ต้องรักษาความสะอาดเต้านมทุกครั้งที่ทำกรีดนม และระวังอย่าให้เกิดเป็นแผลขึ้นที่เต้านม

การรักษา เต้านมอักเสบใช้สเตรปโตมัยซิน อริโอมัยซิน เทอรามัยซิน หรือเพนนิซิลิน ฉีดเข้าเต้านมวันละครั้งเป็นเวลา 3 วัน ร่วมกับการประคบด้วยน้ำอุ่น หรือฉีดยาปฏิชีวนะเข้ากล้ามเนื้อจะทำให้การรักษาได้ผลดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 5 ลักษณะอาการของโรคเต้านมอักเสบ (Mastitis) ในแพะ

10) โรค布鲁เซลโลซิส โรคแท้งติดต่อ (Brucellosis)

สาเหตุ โรคแท้งติดต่อหรือโรค布鲁เซลโลซิส เป็นโรคติดต่อชนิดเรื้อรังเกิดกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมแทบทุกชนิด เช่น โค กระบือ แพะ แกะ สุกร รวมทั้งเป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน โรคแท้งติดต่อเกิดจาก เชื้อแบคทีเรียมีรูปร่างแท่งกลม (*Coccobacilli*) ซึ่งติดสีแกรมลบไม่สร้างสปอร์และเคลื่อนไหวไม่ได้ ปัจจุบันพบว่าเชื้อโรคแท้งติดต่อมี 4 ชนิด คือ

1. บรูเซลล่า อะบอบตุส (*Brucella abortus*) พบในโค กระบือ

ภาพที่ 6 ลักษณะอาการของโรค布鲁เซลโลซิส โรคแท้งติดต่อ (Brucellosis) ในแพะ

2. บรูเซลล่า เมลลิเทนซิส (Brucella melitensis) พบในแพะ แกะ
3. บรูเซลล่า ซูอิส (Brucella suis) พบในสุกร
4. บรูเซลล่า เคนนิส (Brucella canis) พบในสุนัข

โรคแท้งติดต่อในแพะ มีสาเหตุจากการติดเชื้อ บรูเซลล่า เมลลิเทนซิส (Brucella melitensis) เชื้อโรคนี้อาจถูกทำลายได้ด้วยแสงแดดโดยตรงเป็นเวลา 2 ชั่วโมงหรือความร้อน 60 องศาเซลเซียส ในเวลา 10 นาที หรือยาฆ่าเชื้อโรคทั่วไปจะทำลายเชื้อนี้ได้อย่างรวดเร็ว กรณีเชื้อโรคอยู่ในพื้นดิน หรือสิ่งแวดล้อมที่ชื้นและสามารถมีชีวิตอยู่ได้นานถึง 1 ปี

การติดต่อของโรคในแพะ การติดเชื้อระหว่างฝูง โดยการเลี้ยงสัตว์ปะปนกับฝูงสัตว์อื่นที่เป็นโรค หรือนำสัตว์ที่เป็นโรคเข้ามา เลี้ยงรวมฝูง ดังนั้นการซื้อแพะที่ไม่ทราบแหล่งที่มาและไม่ได้รับการทดสอบ จึงมีความเสี่ยงที่ฟาร์มจะได้รับเชื้อโรคแท้งติดต่อจากแพะที่นำมาเลี้ยง

การติดเชื้อภายในฝูง

1. โดยการกิน เชื้อโรคแท้งติดต่อซึ่งปนเปื้อนในอาหารหรือส่งคัตหลังจกมดลูก ซองคลอด และรก ซึ่งจากลักษณะพฤติกรรมกรเลีย การแกะของแพะ จึงทำให้โรคแท้งติดต่อแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว

2. โดยการผสมพันธุ์กับสัตว์ติดเชื้อโดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อพันธุ์ที่เป็นโรคจะเป็นตัวแพร่เชื้อไปยัง ตัวเมียอื่นๆ ภายในฝูงได้อย่างรวดเร็ว

อาการ การแท้งในช่วง 2 เดือนสุดท้ายของการตั้งท้อง โดยฝูงที่พบโรคครั้งแรกมักจะมีการแท้งแทบทุกตัว และอัตราการแท้งลดลงในการตั้งท้องครั้งต่อไป นอกจากนี้อาจพบอาการ เต้านมอักเสบ ขาเจ็บ และข้ออักเสบ และบางครั้งจะมีอาการทางระบบประสาทตัว ผู้ฉันทะมักมีอาการอักเสบวม

การรักษา โรคนี้ในสัตว์ไม่สามารถรักษาได้ การตรวจเลือดเพื่อทดสอบโรคและกำจัดสัตว์ป่วยเป็นวิธีเดียวในการควบคุมและกำจัดโรคให้หมดจากฟาร์มอย่างได้ผล

การป้องกันโรคแท้ง

1. สัตว์ใหม่ที่น่าเข้ามาเลี้ยงรวมฝูงต้องมาจากฝูงสัตว์ที่กรมปศุสัตว์ รับรองว่าปลอดโรค
2. ให้สัตวแพทย์ตรวจโรคแท้งติดต่อแพะทุกตัวในฝูงเป็นประจำทุก 6 เดือน
3. รักษาสภาพคอกให้แห้งและสะอาด พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคที่ยานพาหนะเข้า - ออก ทุกครั้ง
4. กำจัดรกและของเหลวจากการคลอด หรือแท้งลูกทุกครั้งก่อนที่สัตว์ร่วมฝูงจะมาเลียกิน แล้วพ่นยาฆ่าเชื้อให้ทั่วบริเวณ
5. พบสัตว์แท้งลูกไม่ทราบสาเหตุ ให้สวมถุงมือเก็บรกและซากลูกสัตว์ใส่ถุงพลาสติก มัดปากถุงใส่กระติกแช่น้ำแข็ง ส่งให้ปศุสัตว์อำเภอส่งตรวจต่อไป
6. ไม่เลี้ยงสัตว์ในแปลงหญ้าเดียวกันกับฝูงสัตว์อื่นและไม่เลี้ยงปะปนร่วมกับสัตว์ฝูงอื่น
7. ปัจจุบันการทำวัคซีนป้องกันโรคแท้งติดต้อยมีข้อจำกัดในความปลอดภัยในการใช้วัคซีนในประเทศไทย จึงไม่แนะนำให้ใช้

ในกรณีทำลายทั้งฝูง

1. ทำลายสัตว์ที่เป็นโรคหรือร่วมฝูงโดยให้สัตวแพทย์เป็นผู้ควบคุมการทำลายตามหลักวิชาการ

2. ทำลายเชื้อโรคในคอกและแปลงหญ้าให้ทั่วถึงภายหลังจากการทำลายสัตว์ป่วย
3. พักคอกและแปลงหญ้าอย่างน้อย 1 เดือน ภายหลังจากการทำลายเชื้อโรค

ในกรณีทำลายสัตว์เฉพาะตัวที่ตรวจพบว่าเป็นโรค

1. สัตว์ร่วมฝูงที่เหลือต้องเลี้ยงไว้ในพื้นที่เดิมตามที่สัตวแพทย์กำหนด ห้ามเคลื่อนย้ายเข้าออกฟาร์มจนกว่าสัตวแพทย์จะอนุญาต
2. ตรวจโรคสัตว์ทั้งฝูงซ้ำอีก 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งห่างกัน 1 เดือน และในแต่ละครั้ง หากตรวจพบโรคอีกต้องทำลายสัตว์ตัวนั้นแล้วเริ่มต้นการตรวจโรคสัตว์ในฝูงที่เหลือใหม่อีก 3 ครั้ง

3. หากผลการตรวจเลือดไม่พบตัวป่วย 3 ครั้งติดต่อกัน ก็ถือว่าสัตว์ฝูงนี้ไม่มีโรคแท้งติดต่อ

การติดต่อของโรคในคน

1. สัมผัสโดยตรงทางบาดแผลกับสัตว์ป่วย โดยเฉพาะระยะที่สัตว์คลอดหรือแท้งลูก เนื่องจากมีเชื้อโรคจำนวนมากมักับรกและน้ำคร่ำ
2. ดื่มน้ำนมสัตว์ป่วยหรือบริโภคเนื้อสัตว์ที่ไม่ผ่านขบวนการปรุงสุกด้วยความร้อน

อาการของผู้ป่วย

1. แบบเฉียบพลัน ผู้ป่วยจะมีการไข้ หนาวสั่น เหงื่อออกมากผิดปกติเวลากลางคืน เบื่ออาหาร น้ำหนักตัวลด ซ้อบวม ปวดกล้ามเนื้อ ม่านโต อ่อนเพลีย และไม่มีแรง
2. แบบเรื้อรัง คนป่วยมีอาการเล็กน้อย ปวดหัวหรือปวดกล้ามเนื้อเล็กน้อย เป็นๆ หายๆ ในผู้ชายบางครั้งจะพบอัมพาตอีกเสบวม

การรักษา

หากพบว่า มีอาการผิดปกติหรือมีการป่วยตามอาการของโรคแท้งติดต่อ และมีประวัติสัมผัสกับแพะควรรีบพบแพทย์โดยเร็ว

การป้องกันโรคแท้งติดต่อ (โรคบรูเซลโลซิส) ในคน

โรคแท้งติดต่อหรือโรคบรูเซลโลซิสในคนเป็นโรคติดต่อระหว่างสัตว์ และคนที่มีความรุนแรง ดังนั้นบุคคลที่มีความเสี่ยงในการสัมผัสกับโรค เช่น เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ จึงควรปฏิบัติดังนี้

1. ใส่ถุงมือป้องกันการติดเชื้อโรคกรณีต้องสัมผัสกับรก น้ำคร่ำ หรือสิ่งคัดหลั่งจากระบบสืบพันธุ์
2. ไม่อนุญาตให้บุคคลอื่น ๆ โดยเฉพาะเด็กเข้าไปในคอกแพะที่เป็นโรค
3. ควรบริโภคน้ำนมหรือเนื้อสัตว์ที่ผ่านการปรุงสุกด้วยความร้อนที่ ถูกวิธีเท่านั้น
4. เกษตรกรผู้สัมผัสกับสัตว์ที่เป็นโรคหรือสงสัยว่าเป็นโรคให้รีบปรึกษาแพทย์

11) โรคขอและสมองอักเสบ (Caprice Arthritis Encephalitis; CAE)

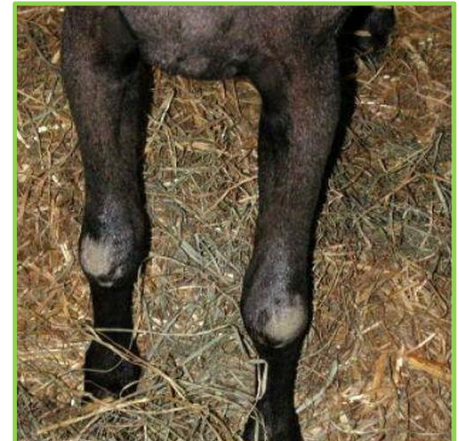
โรคที่ทำให้เกิดอาการเกี่ยวกับระบบประสาทในแพะทำให้แพะเกิดอาการเดินไม่ได้ ลมลงนอน และลุกไม่ขึ้นคล้ายกับเป็นอัมพาต ซึ่งแพะมักจะมีอาการแสดงอาการป่วยในช่วงฤดูฝน เนื่องจากความเครียดแต่ไวรัส CAE นี้ไม่พบว่ามีรายงานการเกิดโรคในคน

สาเหตุ เกิดจากเชื้อไวรัส Viral Leukoencephalomyelitis ซึ่งเป็นเชื้อรีโทรไวรัส (Retrovirus) ทำให้เกิดโรคหลังจากใช้ระยะฟักตัวเป็นเวลานานและเมื่อสัตว์ได้รับเชื้อเพียงครั้งเดียวการติดเชื้อจะยังคงอยู่ไปตลอดชีวิต นอกจากนี้เชือนี้ยังก่อให้เกิดอาการของข้ออักเสบในแพะ (Arthritic diseases) จึงทำให้มีการเรียกกลุ่มอาการของโรคที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดนี้ว่า Caprice Arthritis Encephalitis Syndrome (CAE)

การติดต่อ มีการรายงานวว่าแพะสามารถติดเชื้อนี้ได้ตั้งแต่แรกคลอดโดยการที่ลูกแพะที่เกิดใหม่กินนม น้ำเหลืองหรือนมแม่ที่ติดเชื้อนี้ก็จะทำให้ลูกแพะติดโรคนี้นี้ด้วย แต่หากลูกแพะที่ถูกแยกออกจากแมตั้งแต่แรกเกิด และเลี้ยงด้วยนมแพะ หรือนมเทียมจะสามารถควบคุมการกระจายของเชื้อได้ นั้นแสดงให้เห็นได้ว่าลูกแพะไม่ได้มีการติดเชื้อมาจากนมแม่ของคลอดหรือในระหว่างกระบวนการคลอด แต่จะติดเชื้อนี้จากการกินนมจากแม่ที่ติดเชื้อ

อาการ การแสดงอาการของโรค CAE มีลักษณะอาการที่เด่นชัด 2 แบบคือ อาการทางประสาทอันเกิดจากความเสียหายที่สมองและไขสันหลัง ซึ่งมักจะพบมากในลูกแพะ กับอาการอักเสบติดเชื้อที่ข้อในแพะที่มีอายุมาก และเชื้อไวรัสยังสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ปอดและเต้านมได้อีกด้วย

รูปแบบของอาการที่เกิดขึ้นทางระบบประสาทนั้นจะพบได้ในลูกแพะที่มีอายุตั้งแต่ 1-4 เดือน โดยลูกแพะที่ได้รับเชือนี้จะแสดงอาการของขาหลังอ่อนแรง แพะจะเดินกระเผลกคล้ายมีการเจ็บปวดเกิดขึ้นที่ขาข้างใดข้างหนึ่งหรือทั้ง 2 ขา จากนั้นแพะจะล้มลง และลุกไม่ขึ้นซึ่งอาการจะรุนแรงขึ้นจนกลายเป็นอัมพาตในที่สุด การเกิดโรคและแสดงอาการนี้อาจจะมีระยะเวลาดั้งแต่หลายวันจนถึงหลายสัปดาห์ ถึงแม้ว่าลูกแพะที่แสดงอาการของการเป็นอัมพาตแล้วแต่ก็พบว่าลูกแพะนั้นยังสามารถกินอาหารและน้ำได้ อีกทั้งยังราเร็งเหมือนแพะปกติ ซึ่งอาการอัมพาตมีสาเหตุมาจากการเสียหายและการอักเสบของไขสันหลัง ส่วนในลูกแพะที่มีอายุมากขึ้นมาอาจจะพบว่ามีอาการแสดงออกของอาการทางระบบประสาทอื่นๆได้ เช่น คอเอียง เดินวน เป็นวงกลม กล้ามเนื้อที่บริเวณใบหน้าเป็นอัมพาต ซึ่งเป็นผลจากการถูกทำลายจากเชื้อไวรัสบริเวณก้านสมองของแพะ นอกจากนี้ยังอาจจะพบว่าลูกแพะมีการแสดงอาการของสภาวะปอดอักเสบและปอดบวมรวมด้วย

ภาพที่ 7 ลักษณะอาการของโรคข้อและสมองอักเสบ (Caprice Arthritis Encephalitis) ในแพะ

12) โรคมงคลอพิษเทียม (Melioidosis)

โรคมงคลอพิษเทียม (Melioidosis) เป็นโรคที่ทำให้เกิดตุ่มหนองในสวนของตอมน้ำเหลือง และอวัยวะภายใน ลักษณะของหนองที่เกิดขึ้นจะเป็นหนองข้นเหนียวคล้ายครีมหรือเนย หนองจะมีสีเหลือง หรือสีเหลืองอมเขียว ซึ่งโรคนี้อาจส่งผลทำให้สัตว์เกิดความเจ็บปวดเป็นอย่างมาก และอาจลุกลามไปยังอวัยวะอื่นๆได้ เช่น ข้อขา ระบบประสาท และปอด เป็นต้น ซึ่งหากมีการลุกลามไปยังอวัยวะใดก็จะทำให้สัตว์แสดงอาการของโรคตามความเสียหายที่เกิดขึ้นของอวัยวะที่ถูกทำลายนั้น

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรียในกลุ่ม Pseudomonas ที่มักจะพบได้ง่ายในร่างกายสัตว์และในสภาพแวดล้อมคือ Pseudomonas pseudomallei ซึ่งสามารถพบการปนเปื้อนของเชื้ออยู่ในดิน น้ำและในพื้นที่ที่มีสิ่งปฏิกูลสะสมอยู่อย่างไม่ถูกสุขลักษณะ เนื่องจากเชื้อนี้ค่อนข้างทนต่อสภาพแวดล้อมและจะมีชีวิตอยู่ได้นานในสิ่งขี้ถ่าย เช่น อุจจาระ ปัสสาวะจากสัตว์ที่ป่วยซึ่งจะเป็นสิ่งปกป้องเชื้อจากสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

การติดต่อ สัตว์จะได้รับเชื้อจากแหล่งต่างๆที่ปนเปื้อนเชื้ออยู่นั้นคือการสัมผัสกับดิน น้ำ สิ่งคัดหลั่ง อุจจาระ ปัสสาวะของสัตว์ป่วยโดยตรง หรือการที่เชื้อโรคสัมผัสถูกบาดแผล และเยื่อเมือกอ่อนของสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบาดแผลตามร่างกายของแพะที่พบวาเกิดขึ้นได้ง่ายจากการบาดเจ็บมีตะปูหรือสิ่งของมีคม ในคอกที่มืดดำ หรือจากการที่ถูกกิ่งไม้และหนามเกี่ยวในระหว่างการแกะเล็มในทุ่งหญ้า และจากการที่สัตว์กิน เชื้อแบคทีเรียที่ปนเปื้อนมากับน้ำและอาหารโดยตรง

อาการ สัตว์ที่ป่วยด้วยโรคนี้อาจพบวาเกิดมีตุ่มหนองขึ้นที่ตอมน้ำเหลืองและอวัยวะภายในต่างๆ ในร่างกาย โดยตุ่มหนองที่เกิดขึ้นนี้จะมีลักษณะเป็นหนองข้นสีครีมถึงเหลืองอมเขียว และหนองจะข้นคล้ายเนย อาการอื่นที่อาจพบได้ในรายที่ป่วยแบบเรื้อรัง คือสัตว์จะซบเซา ตาจมลึก อ่อนเพลีย ผิวหนังเหี่ยวแห้ง ขนหยาบ จมูกแห้ง มีขี้มูก ขี้ตาขุ่น และอาจพบอาการปอดบวมรวมด้วย ในรายที่มีการติดเชื้อเข้าไปในช่องจะพบวาแพะมีอาการขาเจ็บข้อขาอักเสบวม เดินขากระเผลก และหากเชื้อลุกลามเข้าสู่ระบบประสาทจะทำให้แพะเกิดมีอาการทางประสาท เช่น การเดินไม่สัมพันธ์กัน เดินวน หรือเดินหมุนปนวงกลม คอแข็ง การก้าวอย่างผิดปกติ ทาเดินและการยืนจะไม่สมดุล

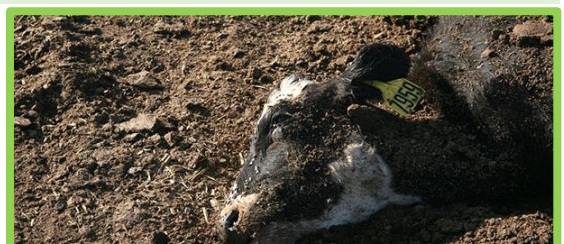
การป้องกัน ในฟาร์มที่พบการติดตอของโรคนี้อาจพบวาในฝูงอาจใช้ยาปฏิชีวนะในการรักษา แต่พบวาการตอบสนองต่อการรักษานั้นจะเกิดขึ้นได้ในช่วงหนึ่ง และหลังจากหยุดยาอาการก็จะกลับมาอีกซึ่งหากการรักษาไม่ได้อาจเกิดผลเสียในแง่การกระจายของเชื้อโรคสู่สิ่งแวดล้อมได้

ดังนั้นหากพบสัตว์ที่ป่วยด้วยโรคมงคลอพิษเทียมจำเป็นต้องคัดทิ้ง เพื่อจำกัดการแพร่กระจายของโรค และควรดูแลเรื่องความสะอาดของคอก และบริเวณโดยรอบคอกแพะให้ถูกสุขลักษณะหากต้องทำการรักษาแพะที่มีอาการตุ่มหนองหรือฝีต้องแยกออกมารักษา และทำความสะอาดบาดแผล เศษหนอง รวมถึงบริเวณคอกโดยราดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อสำหรับทำความสะอาดให้ทั่ว

เมื่อแพะท้องเสีย หรือกระเพาะเป็นกรด ทำให้ร่างกายขาดน้ำอย่างรุนแรงจำเป็นต้องให้สารน้ำเพื่อแก้ไข มิฉะนั้น ร่างกายจะไม่คืนสภาพ และมักจะเจ็บป่วยจนถึงตายได้ง่าย การให้สารน้ำเป็นวิธีประคับประคองอาการให้สัตว์แข็งแรงพอที่จะมีชีวิตอยู่ และแก้ไขต้นเหตุที่ทำให้เกิดอาการท้องเสียการให้สารน้ำทางปากเป็นเทคนิควิธีที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้ดีในสภาพพื้นที่ ถ้ามีการฝึกฝนจะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

13. โรคแอนแทรกซ์ (Anthrax)

โรคแอนแทรกซ์หรือโรคกาฬโรคที่มีความรุนแรงและก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงการปศุสัตว์ เป็นอย่างมากเป็นโรคที่เมื่อเกิดการระบาดขึ้นแล้วจะทำให้สัตว์มีอาการแบบเฉียบพลันและป่วยตายในระยะเวลาอันสั้น ทั้งนี้ยังมีการระบาดของโรคได้อย่างรวดเร็วทำให้มีอัตราการตายที่สูงมากถ้าหากไม่มีมาตรการในการควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคอย่าง

ภาพที่ 8 ลักษณะอาการของโรคแอนแทรกซ์ (Anthrax) ในแพะ

เครื่องครัดและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โรคแอนแทรกซียังเป็นโรคติดต่อจากสัตว์ที่สามารถติดสูคนได้ (Zoonosis) ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพการสาธารณสุขของประเทศเขตร้อนที่สำคัญ

สาเหตุ ของโรคเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย Bacillus anthracis ปกติแล้วเชื้ออยู่ในเลือดและอวัยวะต่างๆ ของสัตว์ป่วยและเมื่อเชื้อออกมาจากร่างกายและสัมผัสกับอากาศ เชื้อนี้ก็จะสร้างสปอร์ห่อหุ้มตัวมันเอง ทำให้มีความทนต่อสิ่งแวดล้อมและอากาศได้และเชื้ออาจคงทนอยู่ในพื้นดินลึกๆ ได้นานราว 10-20 ปี โดยที่ไม่ตายและยังคงความสามารถของการติดเชื้อและความรุนแรงของการก่อโรคได้

การติดต่อ ของโรคสามารถติดต่อได้ทางอาหารทางผิวหนังและทางการหายใจ เชื้อโรคสามารถเข้าสู่ร่างกายสัตว์โดยปนเปื้อนไปกับอาหารและน้ำลงลอยปะปนไปกับเศษฝุ่นละอองหรือขนสัตว์และโดยการสัมผัสกับสิ่งคัดหลั่งหรือเลือดของสัตว์ป่วยเข้าทางบาดแผลรอยขีดข่วน หรือโดยแมลงที่กัดกินเลือด เช่น เห็บและเห็บ เบนตัน ในรายที่คนติดโรคนี้นักเกิดขึ้นเนื่องจากกินเนื้อสัตว์เป็นโรคเขาไป หรือเนื่องจากมีเชื้อโรคเข้าทางบาดแผลบนผิวหนัง อุบัติการณ์การเกิดโรคมักจะพบได้ในสัตว์โตและพวกที่เลี้ยงแบบปล่อยแทะเล็มในทุ่ง หรือในพื้นที่สาธารณะที่อาจเป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรค

อาการ สัตว์ที่ป่วยด้วยโรคแอนแทรกซ โดยทั่วไปจะพบว่ามีอัตราการตายสูงมาก และสัตว์จะตายในระยะเวลาอันสั้น โดยเฉพาะแพะที่ป่วยด้วยโรคนี้นั้นแบบเฉียบพลันอาจจะไม่ทันได้แสดงอาการใดๆ ให้สังเกตเห็นมากนัก ซึ่งแพะจะตายลงอย่างรวดเร็ว แต่อาจมีการแสดงอาการบางอย่างให้เห็น เช่น อาการที่สัตว์ตายเนื่องจากมีภาวะโลหิตเป็นพิษ (Blood poisoning หรือ Septicemia) อาการในระยะแรกนี้ที่สังเกตได้คือสัตว์จะแสดงอาการเจ็บปวดที่ท้องอย่างรุนแรงมีไข้สูง เบื่ออาหารหายใจลำบากกลืนเนื้ออ่อนแรงไม่มีกำลังยืนตัวสั่น นอกจากนี้แล้วเวลาถายมูลจะมีเลือดปนออกมาด้วย บางครั้งพบว่าตามลำตัวจะบวมน้ำโดยเฉพาอย่างยิ่งรอบๆ ลำคอ ถ้าเกิดโรคร่วมกับแมะแพะที่อยู่ในช่วงให้นม น้ำนมที่ออกมาจะมีลักษณะสีแดงและจะพบว่ามีเลือดออกตามช่องเปิดต่างๆ ของร่างกาย เช่น ปาก จมูก หู ตา และทวารหนัก ต่อมาในช่วงท้ายๆ ของอาการสัตว์จะหอบ หายใจขัด แขนหน้าอก คอตีบ ชักและตายภายใน 1-2 วัน ซึ่งเมื่อตายแล้วจะมีเลือดออกตามทวารต่างๆ ซากไม่แข็งตัว แต่จะบวมและเน่าเร็ว หากสงสัยว่าสัตว์ป่วยตายด้วยโรคแอนแทรกซไม่ควรทำการชำแหละซากเพราะจะทำให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรค และมีการกระจายของสปอร์ของเชื้อไปในสิ่งแวดล้อมได้ ถ้ากรณีสัตว์ป่วยเป็นโรคนี้นั้นแบบเรื้อรังจะสังเกตได้ยาก สัตว์อาจมีไข้เล็กน้อยแต่มีไข้อยู่ตลอดเวลา มีอาการบวมตามข้อ โคนขา ตามท้องและหน้าอกบ้าง ต่อมาพอมันแห้งลงซึมเบื่ออาหาร ทрудโทรมลงจนหมดกำลังและตายไปในที่สุด

การป้องกันและรักษา การป้องกันโรคทำได้โดยการฉีดวัคซีนป้องกันโรค เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับสัตว์ในท้องถิ่นที่เคยมีโรคนี้ระบาด จำเป็นต้องทำการฉีดวัคซีนให้แก่สัตว์ในฟาร์มเป็นประจำทุกปี หากใกล้จะถึงฤดูแล้วควรจะทำวัคซีนไว้ก่อนหน้าที่จะถึงฤดูดังกล่าว การฉีดวัคซีนในแพะ จะสามารถทำได้ตั้งแต่อายุ 4-6 เดือน หรือระยะหลังจากที่หย่านมลูกแพะและแนะนำให้ทำวัคซีนป้องกันโรคเป็นประจำทุกปี ในปัจจุบันพบว่าพวกสารที่ใช้ฉีดป้องกันโรคแอนแทรกซมีอยู่มากมายหลายชนิด เช่น Serum, Bacterins และ Vaccines ซึ่งการที่จะเลือกใช้สารชนิดใดชนิดให้ขึ้นอยู่กับสภาพของท้องถิ่นนั้นๆ แต่วัคซีนกันบวว่าเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้การป้องกันโรคนั้นควรจะได้มีการกำจัดพวกเห็บ หมัด เหา ไร และแมลงต่างๆ ด้วยเพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูที่มีแมลงชุกชุมและเมื่อเกิดมีโรคระบาดเกิดขึ้นในสัตว์ฝูงใดแล้วห้ามไม่ให้

มีการเคลื่อนย้ายสัตว์ออกจากพื้นที่นั้น และจะต้องทำการกักสัตว์ไว้นั้นที่ รวมถึงพวกผลิตผลต่างๆ ที่ได้จากสัตว์ เช่น เนื้อ นม หนัง ก็ห้ามนำไปจำหน่ายอย่างเด็ดขาดจนกว่าจะมั่นใจได้ว่าการระบาดของโรคสงบลงและไม่มีการแพร่เชื้อแล้ว เนื่องจากโรคแอนแทรกซ์เป็นโรคที่ติดต่อถึงคนได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้ความเอาใจใส่และเผาระวังให้มาก ถ้าหากสงสัยว่าสัตว์ตายด้วยโรคนี้ไม่ควรทำการชำแหละซาก แลเนื้อ หนัง หรือสัมผัสผิวหนังที่สัมผัสนั้นเด็ดขาด แต่ควรเผาหรือทำการฝังซากให้ลึกแล้วโรยด้วยปูนขาว และถ้าหากมีเลือดปนเปื้อนกระจายอยู่บนพื้นดินต้องชะล้างด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคให้สะอาด เพื่อจะเป็นการป้องกันการแพร่กระจายของโรค และเมื่อมีสัตว์ป่วยหรือตายต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในท้องที่หรือสัตว์แพทย์ทราบโดยเร็วตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.2519 การรักษาในกรณีที่สัตว์เริ่มมีอาการป่วย และสงสัยว่าเป็นโรคแอนแทรกซ์สามารถรักษาโดยการฉีดยาปฏิชีวนะ ซึ่งได้ผลบางในระยะเริ่มแรกของโรคเมื่อสัตว์ป่วยควรฉีดวัคซีนป้องกันโรคแก๊สพิษและฉีดซ้ำทุกปอย่างสม่ำเสมอ

14. โรควัณโรคเทียม (Pseudotuberculosis or Caseous Lymphaadenitis)

โรควัณโรคเทียม (Pseudotuberculosis หรือ Caseous Lymphaadenitis) เป็นโรคที่ทำให้เกิดอาการของตุ่มหนองขึ้นทั่วไปตามผิวหนังและต่อมน้ำเหลือง ซึ่งโรคนี้จะมีอาการแพร่กระจายอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น ที่มีการเลี้ยงแพะเป็นจำนวนมากๆ และเป็นโรคที่ติดต่อกันจากสัตว์มาสู่มนุษย์ (Zoonosis) จึงทำให้ต้องมีการควบคุมดูแลสุขาภิบาลเป็นอย่างดีเพื่อป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ให้เกิดเป็นปัญหาสาธารณสุขเกิดขึ้นกับผูเลี้ยง

ภาพที่ 9 ลักษณะอาการของโรควัณโรคเทียม (Pseudotuberculosis or Caseous Lymphaadenitis) ในแพะ

สาเหตุของโรคเกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Corynebacterium pseudotuberculosis* และ *C. ovis* ที่สามารถพบได้ทั่วไปในสิ่งแวดล้อมที่มีการเลี้ยงแพะเป็นจำนวนมาก โดยที่โรคจะมีการกระจายแพร่อยู่ทั่วไปในแหล่งที่อยู่อาศัยนั้นหรืออาจมีการปนเปื้อนอยู่ตามพื้นดิน พื้นคอก โรงเรือน รางน้ำ รางอาหาร และในแปลงหญ้าที่ปล่อยให้แพะลงแทะเล็ม

การติดต่อ ของโรคเชื้อแบคทีเรียนี้สามารถติดต่อสู่ตัวสัตว์ได้โดยการเข้าทางบาดแผลตามร่างกายของแพะที่เกิดการบาดเจ็บจากตะปูในคอกค้ำ หรือจากการที่ถูกกิ่งไม้และหนามเกี่ยวในระหว่างการแทะเล็ม ในทุ่งหญ้า และจากการที่สัตว์กินเชื้อแบคทีเรียที่ปนเปื้อนมากับน้ำและอาหารโดยตรง โรคนี้จะทำให้มีการดำเนินไปของโรค (Pathogenesis) เป็นไปอย่างช้าๆ นั่นคือจะทำให้สัตว์มีการแสดงอาการแบบเรื้อรัง ดังนั้นจึงมักพบอาการของโรคในสัตว์ที่โตแล้วมากกว่าพวกลูกแพะ

อาการของโรค โรคนี้จะทำให้เกิดมีตุ่มหนอง ฝ บริเวณผิวหนังและต่อมน้ำเหลือง ตุ่มหนองที่เกิดขึ้นนั้นอาจพบว่ามีทั้งขนาดเล็กและใหญ่ โดยเริ่มแรกอาจจะพบว่ามีตุ่มหนองที่เกิดขึ้นมีขนาดเล็กแล้วขยายขนาดใหญ่ขึ้นสามารถพบตุ่มหนองได้ทั่วไปตามร่างกาย เช่น คอ หน้าอก หัวไหล่ สีข้าง สะโพก ขา ข้อมือ ข้อศอก ไรกีบ รวมถึงที่บริเวณซอกรักแร้ ผิวด้าน ในของซอกขาหนีบ ซึ่งลักษณะหนองที่เกิดขึ้นจะข้นเหนียวเป็นครีมคล้ายเนยสีเหลืองปนเขียว และถ้าหากตุ่มหนองนั้นแตก หรือเกิดเป็นฝีแบบเรื้อรังจะทำให้แผลบริเวณนั้นแห้งแข็งเป็นปูน นอกจากนี้ยัง

อาจพบการเกิดหนองที่อวัยวะภายใน เช่น ตอมน้ำเหลืองที่ไต ผิวหนัง บริเวณระหว่างขั้วปอดทั้งสองข้าง ตอมน้ำเหลืองในระบบทางเดินอาหารและเยื่อแขวนลำไส้ โรคนี้อาจไม่ก่อให้เกิดอาการรุนแรงมากนักหากไม่เกิดหนองขึ้นที่อวัยวะสำคัญ และการเกิดอาการแบบเรื้อรังจึงทำให้แพะเพียงแค่อ่อนแอ ผอมแห้ง ผิวหนังแห้งเหี่ยว และถ้าแพะป่วยเป็นเวลานานจะทำให้แพะมีระบบภูมิคุ้มกันต่ำลงนอนซม ลูกขึ้นยืนไม่ได้

การป้องกันและรักษา กรณีที่พบว่ามีแพะป่วยด้วยอาการเกิดตุ่มหนองขึ้นในฝูง ควรแยกแพะออกจากฝูงเพื่อทำการรักษาโดยใช้น้ำยาฆ่าเชื้อชะล้างตุ่มหนอง และต้องทำความสะอาดพื้นคอกด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อรวมถึงสวนของเศษหนองที่ไหลเปื้อนอยู่หลังจากทำการรักษา นอกจากนี้อาจจำเป็นต้องฉีดยาปฏิชีวนะให้แก่แพะที่ป่วย แต่เนื่องจากโรคนี้เป็นโรคเรื้อรังและเชื้อโรคจะมีมากในกอนของฝหนอง ยาจึงไม่สามารถแทรกซึมผ่านเยื่อพังผืดของกอนฝเข้าไปยังเชื้อโรคที่อยู่ในสวนหนองได้ ทำให้การรักษาไม่ค่อยได้ผลนัก ดังนั้นการป้องกันการเกิดโรคจึงเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงทั้งในเรื่องของการรักษาความสะอาดและใช้สารเพื่อฆ่าเชื้อบริเวณคอกพื้นโรงเรือน รางน้ำ รางอาหารอยู่เป็นประจำ

15. โรคคอบวม (Hemorrhagic septicemia)

โรคคอบวม (Hemorrhagic septicemia) เป็นโรคติดต่อในปศุสัตว์ที่ร้ายแรงอีกโรคหนึ่ง ซึ่งโรคนี้เกิดขึ้นได้ทั้งโค กระบือ แพะ แกะ สุกร เป็นโรคระบาดที่เกิดขึ้นเกือบทุกฤดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝนที่มีสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อยส่งผลต่อสุขภาพของสัตว์ทำให้เกิดความเครียด และระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายลดต่ำลงก็จะทำให้มีการระบาดของโรคได้

สาเหตุของโรค เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชื่อ *Pasteurella multocida* ซึ่งเป็นเชื้อที่ไม่ก่อโรคหากร่างกายของสัตว์นั้นมีสุขภาพดี ซึ่งระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายสัตว์จะสามารถควบคุมเชื้อไว้มให้มีเพิ่มจำนวนและกำจัดเชื้อออกไปจนไม่ทำให้เกิดโรค

การติดต่อของโรค การระบาดของโรคมักเกิดขึ้นได้ในช่วงที่สัตว์เกิดความเครียด และอ่อนแอ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนฤดูจากช่วงหน้าฝนเข้าสู่หน้าหนาว หรือในระหว่างการเดินทางย้ายสัตว์ที่จะทำให้สัตว์เกิดความเครียดจากการปรับตัวในสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ถึงแม้ว่าโรคนี้สามารถเกิดกับสัตว์ได้หลายชนิดแต่โรคนี้จะก่อความรุนแรงกับกระบือมากกว่าในแพะ การติดตอสวนมากแพะจะได้รับเชื้อผ่านทางอาหารและน้ำ หรือจากการสัมผัสคลุกคลีกับสัตว์ป่วยจากการเลี้ยงสัตว์ให้อยู่ในสภาพพื้นที่คับแคบ และอยู่อย่างแออัดหนาแน่นเกินไป รวมทั้งการถ่ายเทอากาศในคอกไม่ดี เป็นต้น

อาการของโรค จะพบว่าแพะมีอาการบวมน้ำตามผิวหนังที่บริเวณแก้ม ใต้คาง ลำคอ เกิดความเจ็บปวดบริเวณที่บวม สวนที่บวมจะมีลักษณะเป็นก้อนแข็งคล้ายตุ่มหรือตุ่ม และจะหอบหายใจถี่ขึ้น และมีอาการหายใจลำบาก มีน้ำลายไหลมากกว่าปกติหรืออาจเห็นวุ้นน้ำลายฟูมปากและมีของเหลวไหลย่อยออกมาทางรูจมูก เยื่อตาอักเสบแดง น้ำตาไหล มีไข้สูง เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย แพะที่กำลังให้นมจะให้นมลดลงอย่างเห็นได้ชัด บางตัวอาจมีอาการท้องผูก แต่บางตัวอาจพบวาทองร่วงในรายที่มีการติดเชื้อรุนแรงจะนอนซมและในที่สุดก็ตายสัตว์ที่อายุน้อยจะตายเร็วสวนสัตว์ที่มีอายุมากจะตายภายใน 4-6 วัน ในรายที่เป็นแบบเรื้อรัง มักพบว่าแพะ จะมีอาการถ่ายเหลวเรื่อยๆ แต่ไม่รุนแรงซบผอมลงและตายภายใน 3-4 สัปดาห์

การป้องกันและรักษา การควบคุมการแพร่เชื้อที่ดีที่สุดคือจะต้องจัดการเกี่ยวกับสุขภาพของสัตว์ให้

สมบูรณ์แข็งแรงและพยายามหลีกเลี่ยงมิให้สัตว์ได้รับการกระทบเทือนจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี หรือทำให้สัตว์เกิดความเครียดอยู่เป็นเวลานาน เช่น ปล่อยให้แพะขาดอาหารหรือกระหายน้ำเป็นเวลานาน การกักขังสัตว์ ในคอกก็ไม่ควรให้หนาแน่นเกินไป และเมื่อมีการนำสัตว์เข้ามาใหม่ควรจะกักไว้ในคอกกักสัตว์ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ก่อนที่จะปล่อยให้รวมฝูงเพื่อที่เป็นการใช้เวลาแก่สัตว์ตัวใหม่ในการปรับตัว และยังช่วยป้องกันการนำโรคเข้ามาในฝูงหากว่าสัตว์นั้นเป็นพาหะนำโรค

กรณีพบสัตว์ที่มีอาการป่วย หรือสงสัยว่าเป็นโรคควรถอดแยกสัตว์ออกจากฝูงทันทีควรทำความสะอาดคอกด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อและอย่าให้สัตว์อยู่ในที่ชื้นแฉะ จัดคอกใหม่มีการระบายอากาศที่ดีถ่ายเทได้สะดวก และทำการฉีดวัคซีนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับสัตว์ โดยฉีดวัคซีนในลูกแพะหลังหยานนม และควรทำซ้ำอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

1.1.3 ปฏิทินการผลิตและดูแลแพะเนื้อ

ตารางที่ 2 ปฏิทินการผลิตและดูแลแพะเนื้อ

อายุ / กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ฤดูการผลิตผสมพันธุ์แพะรอบที่ 1								←→				
ฤดูคลอดแพะรอบที่ 1	←→											
ช่วงขุนแพะเพื่อจำหน่ายรอบที่ 1	←→											
ช่วงจำหน่ายแพะรอบที่ 1					←→							
ฤดูการผลิตผสมพันธุ์แพะรอบที่ 2		←→										
ฤดูคลอดแพะรอบที่ 2							←→					
ช่วงขุนแพะเพื่อจำหน่ายรอบที่ 2							←→					
ช่วงจำหน่ายแพะรอบที่ 2										←→		
ทำวัคซีนปากและเท้าเปื่อย รอบที่ 1				←→								
ทำวัคซีนปากและเท้าเปื่อย รอบที่ 2										←→		

ที่มา: (1) ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

(2) ศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

1.1.4 การให้อาหารแพะเนื้อ

1) อาหารและการให้อาหาร

ตารางที่ 3 อาหารและการให้อาหาร

อายุ/ระยะ	ชนิดอาหาร	ปริมาณการกิน (กรัม/ตัว/วัน)
แรกเกิด - 3 วัน	น้ำนมเหลือง	เต็มที่ วันละ 3 - 5 ครั้ง
อายุ 4 วัน - 2 สัปดาห์	- นมแพะ - วิตามิน + แร่ธาตุ	0.5 - 1 ลิตรต่อตัว แบ่งให้กินวันละ 2 ครั้ง
อายุ 2 - 6 สัปดาห์	- นมสด/นมเทียม - อาหารชั้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 22	- 0.5 - 1 ลิตรต่อตัว แบ่งให้กินวันละ 2 ครั้ง

อายุ/ระยะ	ชนิดอาหาร	ปริมาณการกิน (กรัม/ตัว/วัน)
	- หญ้าแห้งผสมถั่วหรือหญ้าสด - วิตามิน + แร่ธาตุ	- เริ่มให้วันละน้อยก่อนแล้วค่อยๆ เพิ่มปริมาณขึ้น - ให้กินเต็มที่
อายุ 4 เดือน – ให้ออก	- อาหารหยาบ เช่น หญ้าสด - อาหารชั้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 18-20 - วิตามิน + แร่ธาตุผสม	- ให้กินเต็มที่
แม่พันธุ์อุ้มท้อง แม่พันธุ์ที่หยุดรีดนม และพ่อพันธุ์	- อาหารหยาบ - อาหารชั้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 16-18 - วิตามิน + แร่ธาตุผสม	- ให้กินเต็มที่ - ขึ้นกับปริมาณน้ำนมที่รีดได้ โดยให้อาหาร 0.3-0.5 กิโลกรัม/น้ำนมที่รีดได้ 1 ลิตร
แม่พันธุ์ระยะให้นม	- อาหารหยาบ - อาหารชั้นที่มีโปรตีนรวม ร้อยละ 16-18 - วิตามิน + แร่ธาตุผสมน้ำ	- ให้กินเต็มที่
ตัวอย่างสูตรอาหาร		
โปรตีนรวมร้อยละ 18-20	ข้าวโพด 12 กก. / รำละเอียด 24 กก./ กากมะพร้าว 40 กก./ กากถั่วเหลือง 8 กก. / เนื้อและกระดูกป่น 10 กก. / กากน้ำตาล 5 กก. / เกลือป่น 1 กก.	
โปรตีนรวมร้อยละ 16-18	กากมะพร้าว 40 กก./ ข้าวโพด 25 กก. /กากถั่วเหลือง 15 กก. /รำละเอียด 10 กก./ กากน้ำตาล 8 กก./ กระดูกป่น 1 กก./ เกลือป่น 1 กก.	

ที่มา : กองงานพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. การเลี้ยงแพะ.

เว็บไซต์ <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER090/GENERAL/DATA0000/00000096.PDF>

สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2563

2) ประเภทของวัตถุดิบอาหารสัตว์

วัตถุดิบอาหารสัตว์ หมายถึงวัตถุดิบหรือสารใดๆ ก็ตามไม่ว่าจะได้จากแหล่งธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ที่สัตว์กินแล้วมีคุณค่าทางโภชนาการในแง่ของการให้โภชนะ หรือก่อให้เกิดประโยชน์ อย่างใดอย่างหนึ่ง แก่สัตว์โดยครอบคลุมทั้งส่วนที่ให้สารอาหาร และไม่ให้อาหารที่ผสมอยู่ในสูตรอาหารสัตว์ สามารถจำแนกตามส่วนประกอบหลักทางโภชนาการออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

2.1) อาหารหยาบ (Roughage) เป็นอาหารที่มีเยื่อใยสูงเกินกว่า 18 เปอร์เซ็นต์ของวัตถุดิบแห้ง มีลักษณะฟาม ส่วนใหญ่ได้จากพืชอาหารสัตว์ (Forage crop) และผลพลอยได้จากการเกษตร (Agriculture by-product) ใช้เลี้ยงแพะเป็นอาหารหลักมีหลายประเภท ดังนี้

- **อาหารหยาบสด (pasture, and green forage)** หมายถึง อาหารหยาบที่อยู่ในสภาพสดมีความชื้นสูง 70 – 85 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่พืชที่ตัดสดมาให้สัตว์กิน และพืชอาหารสัตว์ในทุ่งหญ้าที่สัตว์เข้าไปแทะเล็ม

เช่น หญ้าแพงโกลา หญ้าเนเปียร์ หญ้ากินีสีม่วง หญ้าขน หญ้ารูซี่ กระถิน เปลือกและต้นข้าวโพด และทางปาล์มน้ำมัน เป็นต้น

- **อาหารหยาบแห้ง (dry forages and roughages)** เป็นการเก็บรักษาอาหารหยาบไว้ใช้ในยามขาดแคลน ด้วยการนำเอาอาหารหยาบสดมาตากแดด 2 – 3 แดด หรือการอบด้วยความร้อนให้เหลือความชื้นไม่เกินร้อยละ 15 ซึ่งในสภาพนี้เชื้อราและราเมือกเจริญได้ยากจึงสามารถเก็บไว้ได้นานขึ้น

- **อาหารหยาบหมัก (silage)** เป็นการเก็บถนอมอาหารวิธีหนึ่ง โดยการนำอาหารหยาบสดมาหั่นเป็นชิ้นเล็กๆขนาด 2-3 เซนติเมตร นำไปบรรจุลงในภาชนะ เช่น บ่อหมัก (silo) หรือถังพลาสติก แล้วอัดให้ แน่นปิดฝาให้สนิทไม่ให้อากาศเข้าเมื่อครบ 21 วัน จะมีสภาพเป็นกรดมี pH ประมาณ 3.5 -4.2 และมีความชื้น 70 – 75 เปอร์เซ็นต์ ถ้าใช้เกลือเม็ด 0.25 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักอาหารหยาบสด โรยบริเวณด้านบนของอาหารหยาบก่อนปิดฝาดังจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดเชื้อราบริเวณด้านบนได้

- **ผลพลอยได้จากการเกษตร และอุตสาหกรรมอาหาร** ในแต่ละปีประเทศไทยสามารถผลิตพืชผลทางการเกษตรได้หลายชนิด และเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีผลพลอยได้ต่างๆ มากตามไปด้วย นอกจากนี้แล้วการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตรก็เพิ่มขึ้นทุกปี จึงทำให้มีเศษเหลือทิ้งต่างๆ อยู่มากซึ่งสามารถนำผลพลอยได้ทางการเกษตรและจากโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้มาปรับใช้เป็นอาหารของแพะได้อย่างกว้างขวาง ตัวอย่างผลพลอยได้จากการเกษตรที่สำคัญ และนำมาใช้โดยทั่วไป ได้แก่ ฟางข้าว เปลือกสับปะรด ยอดอ้อย ต้นข้าวโพดฝักอ่อน เป็นต้น

2.2) อาหารข้น (Concentrate) เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารสูง เยื่อใยต่ำ แพะสามารถย่อยและนำไปใช้ประโยชน์ได้สูง ได้จากเมล็ดธัญพืช และผลพลอยได้จากโรงงานต่างๆ ใช้เสริมกับอาหารหยาบเพื่อให้แพะสุขภาพสมบูรณ์เพิ่มผลผลิตทั้งการให้นม หรือการให้น้ำนมสูงขึ้น

- **วัตถุดิบอาหารข้นประเภทพลังงาน** เป็นวัตถุดิบที่ให้พลังงานในระดับสูง พลังงานที่ได้จากวัตถุดิบเหล่านี้จะอยู่ในรูปของคาร์โบไฮเดรตที่ใช้ประโยชน์ได้ง่าย เช่น แป้ง และน้ำตาล วัตถุดิบประเภทนี้มีโปรตีนน้อยกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ และเยื่อใยน้อยกว่า 18 เปอร์เซ็นต์ เช่น ปลายข้าว ข้าวโพด ราละเอียด มันสำปะหลัง เป็นต้น

- **วัตถุดิบอาหารข้นประเภทโปรตีน** เป็นวัตถุดิบที่ให้โปรตีนสูงกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ และส่วนใหญ่เป็นโปรตีนที่มีคุณภาพดี มักจะมีระดับกรดอะมิโน เช่น ไลซีน เมทไธโอนีน และทรีโอนีนสูง มีเยื่อใยน้อยกว่า 18 เปอร์เซ็นต์ เช่น กากถั่วเหลือง กากถั่วลิสง กากเมล็ดฝ้าย ใบกระถินป่น กากเนื้อในเมล็ดปาล์ม และกากเป็ลล์ เป็นต้น

- **อาหารข้นสำเร็จรูป** คือ วัตถุดิบอาหารข้นที่ผสมเสร็จแล้ว หรือหัวอาหารที่ได้จากการผสมวัตถุดิบต่างๆ เพื่อให้มีสารอาหารเหมาะสมครบถ้วนตามความต้องการของสัตว์ มีทั้งชนิดผง และที่ผ่านกระบวนการอัดเป็นเม็ด เพื่อลดฝุ่น เพิ่มความน่ากิน และสะดวกต่อการนำไปใช้ โดยทั่วไปจะนำอาหารข้นมาใช้เสริมร่วมกับอาหารหยาบที่เป็นอาหารพื้นฐานในสัตว์เคี้ยวเอื้อง เพื่อให้สัตว์ได้รับสารอาหารเพียงพอต่อการให้ผลผลิตที่สูงขึ้น

2.3) อาหารเสริมประเภทแร่ธาตุ (Mineral supplements) ถึงแม้ส่วนใหญ่สัตว์ต้องการแร่ธาตุในปริมาณน้อย แต่ก็จำเป็นต้องให้สัตว์กิน ในทางปฏิบัติอาจให้แร่ธาตุเสริมแก่แพะโดยผสมในสูตรอาหาร เช่น เปลือกหอยป่น ไคแคลเซียมฟอสเฟต กระดุกป่น และแร่ธาตุปลุกย่อยเสริมในรูปพรีมิกซ์ เป็นต้น หรืออาจให้แร่ธาตุก้อนแขวนไว้ในโรงเรือนให้แพะเลียกินได้ตลอดเวลา

2.4) อาหารเสริมประเภทวิตามิน (Vitamin supplements) วิตามินที่แนะนำให้เสริมลงในอาหารได้แก่ วิตามิน เอ ดี อี เค และ วิตามินบี โดยเสริมในรูปพรีมิกซ์ หากไม่มีของแพะก็อาจใช้พรีมิกซ์ของโคเนื้อแทนได้

3) วัตถุประสงค์ประเภทอาหารหายาบ

3.1) หญ้าแพงโกลา (*Digitaria eriantha*)

ลักษณะทั่วไป เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี มีลำต้นทอดนอนไปตามพื้นดิน (ภาพที่ 10) มีรากบริเวณข้อส่วนของต้นอ่อนจะเจริญไปด้านบนในลักษณะตั้งตรงหรือกึ่งตั้ง ลำต้นเล็กสูง 60-120 เซนติเมตร ใบเล็กเรียวยาว ประมาณ 30 เซนติเมตร กว้าง 0.2-1.4 เซนติเมตร มีช่อดอกแบบ raceme ยาว 5-20 เซนติเมตร ไม่ติดเมล็ด ขยายพันธุ์ด้วยท่อนพันธุ์ ปรับตัวขึ้นได้ดีในแหล่งที่มีปริมาณน้ำฝน 1,200 มิลลิเมตรขึ้นไป ทนต่อน้ำท่วม

ผลผลิต หญ้าแพงโกลาให้ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 5-7 ตัน/ไร่/ปี ตัดทุก 45 วัน

การใช้ประโยชน์ อาจปล่อยแพะลงแทะเล็ม หรือตัดหญ้าทุกๆ 45 วัน ให้เหลือตอสูงจากพื้นดิน 7 เซนติเมตร นำหญ้าไปให้แพะกินโดยไม่ต้องสับ เพราะลำต้นมีขนาดเล็ก และยังเหมาะสำหรับตัดทำหญ้าแห้งสำรองได้อีกด้วย

3.2) หญ้ากีนีสีม่วง (*Panicum maximum* TD58)

ลักษณะทั่วไป เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ลักษณะลำต้นเป็นกอตั้งตรง ต้นหญ้าขณะออกดอกสูงประมาณ 2.0 เมตร ลำต้นมีสีม่วงบริเวณโคนต้น หน่อที่แตกใหม่มักจะมีสีม่วงหรือเขียวอมม่วง ใบมีสีเขียวเข้ม ใบยาวประมาณ 80 เซนติเมตร กว้างประมาณ 2 เซนติเมตร มีช่อดอกแบบ panicle ความยาว 15-50 เซนติเมตร ช่อดอกมีสีเขียวจนถึงสีม่วง (ภาพที่ 11) ปลุกขยายพันธุ์ได้ด้วยเมล็ดและหน่อพันธุ์ ติดเมล็ดได้ดีและมีความงอกสูง สามารถปรับตัวดีในแหล่งที่มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 1,000 มิลลิเมตร ขึ้นได้ดีในที่ดอนน้ำไม่ท่วมขัง เจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง ทนร่มเงา

ภาพที่ 10 หญ้าแพงโกลา (*Digitaria eriantha*)

ภาพที่ 11 หญ้ากีนีสีม่วง (*Panicum maximum* TD58)

3.3) หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 (*Pennisetum purpureum* x *P. glaucum*, Pakchong1)

ลักษณะทั่วไป หญ้าเนเปียร์ปากช่อง 1 เป็นหญ้าอายุหลายปี ทรงต้นเป็นกอตั้งตรงสูงประมาณ 2-4 เมตร (ภาพที่ 12) แตกกอดีมีระบบรากแข็งแรง ขยายพันธุ์ด้วยท่อนพันธุ์ ไม่ติดเมล็ดชอบดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง และระบายน้ำได้ดี ชอบน้ำ แต่ไม่ชอบให้น้ำท่วมขัง

ผลผลิต ตัดใช้ประโยชน์ได้ทุกๆ 45-60 วัน ลำต้นค่อนข้างอวบ น้ำ มีรสหวานเล็กน้อย สัตว์ชอบกิน หากปลูกหญ้าเนเปียร์ปากช่อง1 หากให้น้ำในฤดูแล้งด้วยระบบน้ำพ่นฝอยทุก 3-5 วัน หรือปล่อยน้ำเข้าแปลงทุกๆ 7-10 วัน หญ้าก็จะให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและตัดได้ตลอดปี 5-6 ครั้ง ผลผลิตน้ำหนักสดประมาณ 60 ตัน/ไร่/ปี หากคิดเป็นน้ำหนักแห้งเท่ากับ 10-12 ตัน/ไร่/ปี จึงเหมาะสมสำหรับฟาร์มแพะที่มีพื้นที่น้อยในปัจจุบัน

การใช้ประโยชน์ เหมาะสำหรับตัดมาให้แพะกินสด หรือนำไปทำหญ้าหมัก ให้ตัดต้นชิดดินเพื่อต้นหญ้าจะได้แตกหน่อจากใต้ดินป้องกันรากลอย สับต้นหญ้าให้เป็นชิ้นเล็กๆ ความยาว 1 - 2 เซนติเมตร เพื่อให้แพะกินหญ้าได้หมด หากต้นหญ้ามียาอายุต่ำกว่า 45 วัน ลำต้นยังอ่อนก็สามารถตัดให้แพะกินได้ทั้งต้นแต่จะได้ผลผลิตน้อยกว่าตัดที่อายุ 60 วัน

3.4 หญ้าขน (*Brachiaria mutica*)

ลักษณะทั่วไป เป็นพืชที่มีอายุหลายปี มีลำต้นแบบกิ่งเลื้อย ทอดขนานไปกับพื้นดินยาวถึง 5 เมตร มีรากตามข้อ ระบบรากตั้ง ใบและกาบใบมีขนปกคลุมจำนวนมาก ใบยาวประมาณ 30 เซนติเมตร กว้าง 2 เซนติเมตร (ภาพที่ 13) เจริญเติบโตได้ดีในเขตชุ่มชื้น ทนต่อสภาพชื้นแฉะหรือมีน้ำท่วมขัง ปรับตัวขึ้นได้ดีในแหล่งที่มีปริมาณน้ำฝน 1,200 มิลลิเมตรขึ้นไป เป็นหญ้าที่เจริญเติบโตรวดเร็วในพื้นที่ดินเหนียวที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างดี เช่นในพื้นที่กรุงเทพฯ

ผลผลิต หญ้าขนให้ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 1.5-3.0 ตัน/ไร่/ปี ตัดทุก 45 วัน

การใช้ประโยชน์ หญ้าขนที่ขึ้นอยู่ทั่วไปตามข้างถนนหรือพื้นที่ว่างเปล่านั้น มักจะพบแต่ต้นแก่ซึ่งมีคุณค่าทางอาหารต่ำ หากต้องการนำมาใช้ควรเลือกตัดเฉพาะส่วนยอด และยังคงสังเกตอีกว่าบริเวณนั้นไม่ได้ฉีดยาฆ่าหญ้าไว้

ภาพที่ 12 หญ้าเนเปียร์ปากช่อง1

ภาพที่ 13 หญ้าขน (*Brachiaria mutica*)

(*Pennisetum purpureum* x *P. glaucum*, Pakchong1)

3.5 หญ้ารูซี่ (*Brachiaria ruziziensis*)

ลักษณะทั่วไป เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ลำต้นกิ่งตั้งกิ่งเลื้อย แตกกอดี มีไหลเลื้อยตามดิน ขณะออกดอกต้นสูงประมาณ 1.5 เมตร ใบดกมีขนอ่อนนุ่มปกคลุม มีความน่ากินสูง ใบยาวประมาณ 25 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1.5 เซนติเมตร มีช่อดอกแบบ raceme ยาว 4-10 เซนติเมตร (ภาพที่ 14) ตัดเมล็ดได้ดีมากและเมล็ดมีความงอกสูง นิยมปลูกขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด สามารถปรับตัวได้ดีในแหล่งที่มีปริมาณน้ำฝน 1,200 มิลลิเมตรขึ้นไป

เจริญเติบโตดีในดินที่ค่อนข้างไม่ท่วมขัง ไม่นิยมทำหญ้าแห้งเพราะเมื่อแห้งลำต้นจะแข็ง และมีขนหลุดออกมาจำนวนมาก หากสัมผัสกับผิวหนังจะเกิดอาการคันคล้ายๆ ถูกหมาขี้

ผลผลิต หญ้ารูซีให้ผลผลิตน้ำหนักแห้ง 2.0-2.5 ตัน/ไร่/ปี ตัดทุก 45 วัน

การใช้ประโยชน์ ตัดไปให้แพะกินสด หรือปล่อยแพะลงแทะเล็มแปลงหญ้าก็ได้ ข้อดีคือปลูกง่าย และเมล็ดมีความงอกดี ข้อเสียคือเมื่อเข้าสู่ช่วงออกดอกในเดือนตุลาคม หญ้ารูซีจะชะงักการเจริญเติบโตทางลำต้นและใบ

3.6 กระจิน (*Leucaena leucocephala*)

ลักษณะทั่วไป กระจินเป็นไม้ยืนต้นอายุหลายปี (ภาพที่ 15) มีรากแก้วเล็ก ลำต้นเป็นพุ่มสูงถึง 18 เมตร ใบเป็นแบบใบรวมแบบขนนกสองชั้น (bipinnate) ดอกมีลักษณะเป็นกลุ่มทรงกลมแน่น (head) ดอกมีสีขาว เส้นผ่านศูนย์กลาง 2-5 เซนติเมตร ฝักแบนยาว 14-26 เซนติเมตร กว้าง 1.5-2.0 เซนติเมตร มีเมล็ดอยู่ในฝัก 18-22 เมล็ดต่อฝัก ใน 1 กิโลกรัม มีประมาณ 24,000 เมล็ด ปรับตัวขึ้นได้ดีในแหล่งที่มีปริมาณน้ำฝน 650-1,500 มิลลิเมตร เจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีการระบายน้ำดี ไม่ทนต่อสภาพดินกรด ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี กระจินมีสารไมโมซินแต่สารนี้ไม่เป็นพิษต่อแพะ เพราะภายในกระเพาะรูเมนของแพะมีเชื้อจุลินทรีย์ที่สามารถย่อยสลายสารไมโมซินได้

ผลผลิต ควรตัดครั้งแรกเมื่ออายุ 6-8 เดือน และตัดครั้งต่อไปทุก 3 เดือน โดยตัดสูงจากพื้นประมาณ 50 เซนติเมตร ให้ผลผลิตประมาณ 2-4 ตัน/ไร่/ปี คุณค่าทางอาหารของใบรวมกิ่งอ่อน

การใช้ประโยชน์ สามารถตัดมาใช้ประโยชน์ได้หลายแบบ คือ ตัดให้แพะกินสดทั้งกิ่งก้าน ตัดสับ ปล่อยแพะลงแทะเล็มในแปลงกระจิน กระจินสับตากแห้ง กระจินหมักในถุงพลาสติก เป็นต้น

ภาพที่ 14 หญ้ารูซี (*Brachiaria ruziziensis*)

ภาพที่ 15 กระจิน (*Leucaena leucocephala*)

3.7 เปลือกและต้นข้าวโพด

เปลือกและต้นข้าวโพดฝักอ่อน การผลิตข้าวโพดฝักอ่อนส่งโรงงานจะเหลือต้นข้าวโพด เปลือกฝัก (ภาพที่ 16) เป็นอาหารหยาบชั้นดีคุณค่าทางอาหารเท่ากับหญ้าสด

เปลือกและแกนฝักข้าวโพดหวานต้ม เป็นเศษเหลือจากโรงงานผลิตข้าวโพดหวานกระป๋อง มีเฉพาะบางฤดูกาล ลักษณะฉ่ำน้ำบางครั้งมีเมล็ดข้าวโพดปนมาด้วยมีคุณค่าทางอาหารสูงให้กินสด หรือหมักเก็บไว้

ต้นข้าวโพดหวาน หลังจากการเก็บฝักจำหน่ายแล้วเหลือต้นค่อนข้างแข็ง มีเยื่อใยสูง คุณค่าทางอาหารต่ำกว่าต้นข้าวโพดฝักอ่อน แต่ถ้าใช้เครื่องหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ ก็สามารถใช้เป็นอาหารแพะได้

การใช้เลี้ยงสัตว์และข้อจำกัด ให้กินแทนหญ้าสดหรือสลับกับหญ้าแห้ง แพะชอบกิน หากมีจำนวนมากสามารถเก็บสำรองไว้ในรูปของพืชหมักได้

ข้อแนะนำการใช้ เปลือกและต้นข้าวโพดฝักอ่อนสดมีความชื้นสูง จึงควรคิดเป็นวัตถุดิบให้แพะกินอาหารได้เพียงพอ และคำนวณให้ได้สัดส่วนอาหารขึ้น และอาหารหยาบที่เหมาะสมด้วย อาจเสริมหญ้าแห้งเพื่อให้แพะได้วัตถุดิบเพียงพอ ควรหั่นเป็นท่อนเล็กๆ เพื่อลดการสูญเสีย

3.8 ทางปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่ 1 ไร่ โดยเฉลี่ยสามารถปลูกปาล์มน้ำมันได้ประมาณ 22 ต้น และเก็บเกี่ยวผลผลิตเมล็ดปาล์มได้ประมาณ 18 ครั้ง/ปี ซึ่งแต่ละครั้งก็จะตัดทางปาล์มทิ้ง 2 ทางต่อต้น แต่ละทางจะมีน้ำหนักเฉลี่ย 5 กิโลกรัม ดังนั้นจะมีผลพลอยได้จากทางปาล์มประมาณ 3,900 กิโลกรัมสด/ไร่/ปี

คุณสมบัติ ทางปาล์ม คือส่วนใบและก้าน ซึ่งก้านมีความแข็งมาก

การใช้เลี้ยงสัตว์และข้อจำกัด ให้แพะกินในรูปทางปาล์มสด โดยการหั่นทางปาล์มด้วยเครื่องบดย่อย (ภาพที่ 17) แนะนำให้ใช้เครื่องหั่นชนิดที่ตีปนละเอียด เพื่อไม่ให้มีเสี้ยนปน นำไปเลี้ยงแพะร่วมกับอาหารข้น หรือใช้ร่วมกับกากเนื้อในเมล็ดปาล์ม การทำทางปาล์มหมักอาจใช้ทางปาล์มล้วนๆ หรือหมักร่วมกับกากน้ำตาล ในอัตรา 4 เปอร์เซ็นต์ ของน้ำหนักทางปาล์มสดก็ได้ โดยการหั่นทางปาล์มขนาดไม่เกิน 2 เซนติเมตร ใส่ภาชนะอัดแน่นปิดไม่ให้อากาศเข้า ใช้เวลาหมักประมาณ 21 วัน แล้วนำมาให้แพะกินโดยเสริมกับอาหารข้น การนำทางปาล์มที่หั่นแล้วมาใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบเลี้ยงแพะนั้น อาจมีปัญหาการเลือกกิน ควรคลุกเคล้าอาหารให้ทั่ว ระดับที่เหมาะสมไม่ควรให้เกิน 50 เปอร์เซ็นต์ ของอาหารที่กินต่อวัน

ภาพที่ 16 เปลือกและต้นข้าวโพด

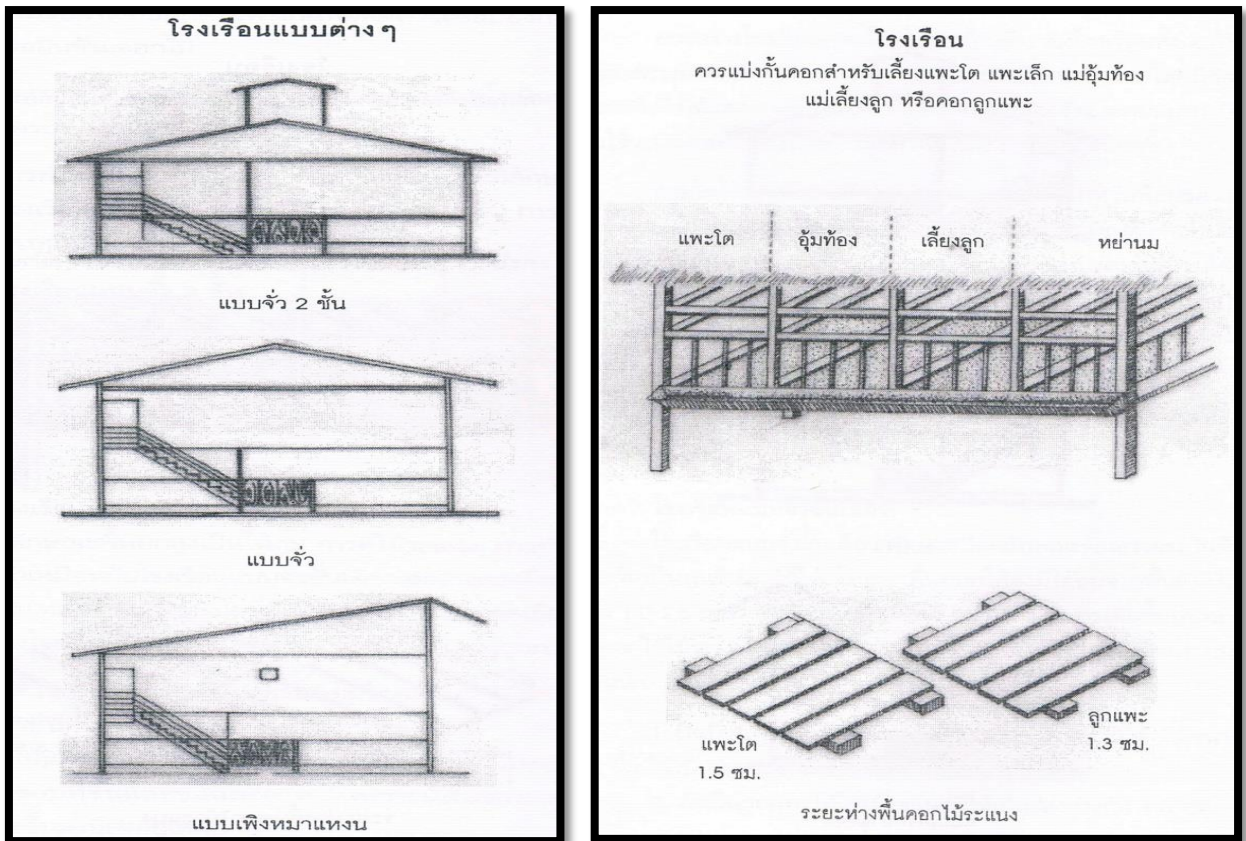
ภาพที่ 17 ทางปาล์มน้ำมัน

(ที่มา: สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. คู่มือคำแนะนำการให้อาหารแพะเนื้อ. ปี 2559)

1.1.5 โรงเรือนและการเลี้ยง

โรงเรือนควรตั้งในพื้นที่ดอนน้ำไม่ท่วม กันแดดกันฝน มีแสงสว่าง อากาศถ่ายเท สะอาด และมีรั้วล้อมรอบควรรยกพื้นสูงจากพื้นดิน 1.50 - 1.60 เมตร ปูพื้นด้วยไม้ระแนงขนาด 1 x 23 นิ้ว ร่องห่างของไม้ 1 นิ้ว เพื่อให้มูลแพะลอดผ่านได้สะดวก ภายในโรงเรือนประกอบด้วย รางหญ้า รางอาหารข้น และภาชนะใส่น้ำรวมทั้งแขวนก้อนเกลือแร่ ให้แพะแทะเลียกินอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

ภาพที่ 18 โรงเรือนในการเลี้ยงแพะเนื้อ

ที่มา: สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. คู่มือคำแนะนำการให้อาหารแพะเนื้อ. ปี 2559

ตารางที่ 4 โรงเรือนและการเลี้ยง

ขนาดโรงเรือน	รายละเอียด
โรงเรือนพ่อพันธุ์แพะขนาด 3 x 5 เมตร	เลี้ยงแพะพ่อพันธุ์ 1 - 2 ตัว
โรงเรือนแพะรวม ขนาด 6 x 12 เมตร	แบ่งซอยเป็นคอกย่อย ตามกลุ่มขนาดของแพะประกอบด้วย 1) แพะตั้งท้องก่อนคลอด 2) แพะเลี้ยงลูกอ่อน 3) คอกคลอด 4) คอกอนุบาลลูกแพะ 5) คอกแพะรุ่น

ที่มา : กองงานพระราชดำริและกิจกรรมพิเศษ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. การเลี้ยงแพะ. สืบค้นจาก

เว็บไซต์ <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER090/GENERAL/DATA0000/00000096.PDF>

สืบค้นเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2563

1.1.6 รูปแบบการเลี้ยงแพะ

การเลี้ยงแพะ โดยทั่วไปสามารถแบ่งรูปแบบการเลี้ยงได้ 4 แบบ ดังนี้

1) การเลี้ยงแบบปล่อย ให้แพะหากินเองตามธรรมชาติและ ผสมพันธุ์เอง มักเลี้ยงบริเวณที่มีหญ้า กลางวันจะต้อนให้อยู่ที่ร่มเงา มักไม่มีการสร้างคอกหรือโรงเรือน แต่จะปล่อยให้อาศัยตามร่มไม้

2) การเลี้ยงแบบผูกล่าม เป็นการผูกล่ามแพะไว้กับที่ อาจเป็นหลักไม้ปักหรือเป็นตอไม้หรือต้นไม้ที่บริเวณโดยรอบมีหญ้าให้แพะกินเพียงพอ วันหนึ่งอาจมีการย้าย 2-3 จุด เพื่อให้ได้กินหญ้าได้มาก ส่วนตอนเย็นจะย้ายมาขังคอก

3) การเลี้ยงแบบกึ่งขังคอก ลักษณะคล้ายการเลี้ยงแบบปล่อย แต่จะสร้างคอกหรือโรงเรือนสำหรับกักขังตอนกลางคืน โรงเรือนมี แต่หลังคาเท่านั้น ตอนเช้าต้อนให้แพะออกหากินตามทุ่งหรือที่มีหญ้า

4) การเลี้ยงแบบขังคอกเป็นการเลี้ยงในคอกหรือโรงเรือนตลอดเวลา โดยให้น้ำและอาหารในคอก แต่อาจมีการปล่อยแพะออกไปหากิน ข้างนอกบ้าง พื้นคอกมักยกสูง และลาดเอียงหรืออาจเป็นพื้นดิน ธรรมดา แต่มีการรองพื้นด้วยแกลบ เกษตรกรสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเองโดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพจำนวนแพะ จำนวนทุน และสภาพแวดล้อมที่เลี้ยง

1.2 ข้อมูลพันธุ์ และปัจจัยการผลิต

1.2.1 ข้อมูลพันธุ์

ตารางที่ 5 พันธุ์แพะเนื้อ

พันธุ์แพะ	รายละเอียดพันธุ์
<p>แพะพันธุ์พื้นเมือง (Native)</p> 	<p>แพะพื้นเมืองภาคใต้มีลักษณะคล้ายกับแพะแกมบิงกัตจังของมาเลเซีย ตัวมีขนาดเล็ก มีสีหลากหลาย ใบหูเล็กตั้งสามารถผสมพันธุ์ได้ตลอดปี ตกูกปีละ 2 ครอก ใช้พื้นที่เลี้ยงต่อตัวน้อย มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อม กินอาหารพวกพืชได้หลายชนิด</p> <ul style="list-style-type: none"> ● น้ำหนักแรกเกิด 1-1.5 กก.หย่านม 8-9 กก. ● โตเต็มที่เพศผู้หนัก 25-30 กก. เพศเมีย 20 กก. สามารถผสมพันธุ์ได้ตลอดปี

พันธุ์แพะ	รายละเอียดพันธุ์
<p>แพะพันธุ์แองโกลนูเบียน (Anglo nubian)</p> 	<p>เป็นแพะกึ่งเนื้อกึ่งนม มีสีเดียวในตัว หรือมีสีต่างปน สันจมูกมีลักษณะเป็นเส้นโค้ง ใบหูยาวปรกกลง</p> <ul style="list-style-type: none"> ● น้ำหนักแรกเกิด 2.5 กก. ● โตเต็มที่ตัวผู้หนัก 60-70 กก. ตัวเมียหนัก 50-60 กก. ● ผลผลิตนมเฉลี่ย 1.5 ลิตร/วัน ● ระยะการให้นมประมาณ 165-200 วัน
<p>แพะพันธุ์บอร์ (Boer)</p> 	<p>เป็นแพะเนื้อ มีลำตัวสีขาว หัวและคอจะมีสีแดง ใบหูยาวปรก</p> <ul style="list-style-type: none"> ● น้ำหนักแรกเกิด 4 กก. น้ำหนักหย่านม 20 กก. ● โตเต็มที่ ตัวผู้หนัก 65-90 กก. ตัวเมีย 55-70 กก. ● ผลผลิตนมเฉลี่ย 1.3 – 1.8 ลิตร/วัน ● ระยะการให้นมประมาณ 120 วัน

ที่มา: (1) สภาเกษตรกรแห่งชาติ. 2561. <https://www.nfc.or.th/content/6877> สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2563

(2) สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์. <http://breeding.dld.go.th/> สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2563

(3) กองงานพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. การเลี้ยงแพะ.

เว็บไซต์ <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER28/DRAWER090/GENERAL/DATA0000/00000096.PDF>

สืบค้นเมื่อ 21 กรกฎาคม 2563

1.2.2 รายชื่อผู้เลี้ยงและจำหน่ายพันธุ์แพะเนื้อในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 6 รายชื่อผู้เลี้ยงและจำหน่ายพันธุ์แพะเนื้อในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่	ชื่อ-สกุล	ชื่อทางการค้า	สถานที่ตั้ง	ราคาจำหน่าย (บาท/ตัว)
ภาครัฐ				
1	ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุราษฎร์ธานี	-	99 หมู่ที่ 9 ตำบลมะลวน อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	-
ภาคเอกชน				
1	นายนพพล เจ้ยเปลียน	-	90/11 หมู่ที่ 12 ตำบลคอนสัก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	7,200 - 8,400

ที่	ชื่อ-สกุล	ชื่อทางการค้า	สถานที่ตั้ง	ราคาจำหน่าย (บาท/ตัว)
2	นายสัญญา มีพริ้ง นายชาญวิทย์ วิโรจน์	กลุ่มเลี้ยงแพะ วิภาวดี-ท่าฉาง	สหกรณ์นิคมวิภาวดี จำกัด 4 หมู่ที่ 4 ตำบลตะกุกเหนือ อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี	-

ที่มา : (1) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

(2) นิคมสหกรณ์ท่าฉาง สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2563

ตารางที่ 7 เป้าการผลิตแพะพันธุ์ดีของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ตัว)

ปี	พ่อพันธุ์	แม่พันธุ์	ขนาด	ทดสอบ	ผลผลิตลูก	ทดแทนพ่อ	ทดแทนแม่	รวม
2562	20	200	-	-	300	-	-	520
2563	16	160	-	156	240	5	40	617

ที่มา: สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์. สืบค้นจาก <http://breeding.dld.go.th/th/index.index.php/2015-07-03-10-00-48/2015-12-21-09-14-15/2563>. เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2563

1.2.3 ร้านจำหน่ายอาหารสำเร็จรูปในจังหวัด

ตารางที่ 8 ข้อมูลสถานที่จำหน่ายอาหารสำเร็จรูป ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่	ชื่อร้าน	ประเภท ปัจจัยการผลิต	ชื่อ-สกุล เจ้าของร้าน	หมายเลข โทรศัพท์	สถานที่ตั้งร้าน			
					เลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ
1	ร้านสุราษฎร์ ฟาร์มซ้อพ	อาหารสำเร็จรูป	นายสิทธิชัย เอียดปลื้ม	077-286199	250/31	1	มะขามเตี้ย	เมืองสุราษฎร์ธานี
2	ร้าน ที ดับบลิว เอฟ	อาหารสำเร็จรูป	นายทวิยศ เอียดปลื้ม	077-219813	95/97	1	บางกุ้ง	เมืองสุราษฎร์ธานี

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

1.3 ข้อมูลการผลิต

1.3.1 ข้อมูลการผลิตแพะเนื้อ ปี 2559 – 2562 ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 9 ข้อมูลการผลิตด้านปศุสัตว์ (แพะเนื้อ) ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2559 - 2562

ปี	จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (ครัวเรือน)	ปริมาณการผลิต (ตัว)
2559	399	10,096
2560	463	11,058
2561	435	12,276
2562	525	11,720

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

ตารางที่ 10 ข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	อำเภอ	ชนิดสินค้าแพะเนื้อ		
		จำนวนเกษตรกร (ครัวเรือน)	เนื้อที่เลี้ยง (ไร่)	ผลผลิต (ตัว)
1	เมืองสุราษฎร์ธานี	37	37	1,020
2	กาญจนดิษฐ์	186	186	3,428
3	ดอนสัก	15	15	790
4	เกาะสมุย	3	3	225
5	ไชยา	26	26	330
6	ท่าชนะ	87	87	708
7	คีรีรัฐนิคม	16	16	620
8	บ้านตาขุน	5	5	85
9	พนม	7	7	320
10	ท่าฉาง	8	8	186
11	บ้านนาสาร	8	8	138
12	บ้านนาเดิม	10	10	254
13	เคียนซา	20	20	447
14	เวียงสระ	20	20	236
15	พระแสง	30	30	1043
16	พุนพิน	33	33	772
17	ชัยบุรี	10	10	243
18	วิภาวดี	4	4	186
รวม		525	525	11,031

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

ตารางที่ 11 ช่วงเวลาที่ผลผลิต (แพะเนื้อ) ออกสู่ตลาด ปี 2562 - 2563

ปี	ช่วงเวลาที่ผลผลิต (แพะเนื้อ) ออกสู่ตลาด ปี 2562 - 2563											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
2562				←→						←→		
2563				←→						←→		

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

ตารางที่ 12 ข้อมูลศูนย์เรียนรู้/ ชุมชนต้นแบบด้านปศุสัตว์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่	อำเภอ	ชื่อเกษตรกร/หน่วยงาน	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	โทรศัพท์	เทคโนโลยีเด่นของศูนย์
1	ดอนสัก	นายนพพล เจ้ยเปลี่ยน	90/11	12	ดอนสัก	-	การปรับปรุงพันธุ์แพะเนื้อ
2	เคียนซา	นายอำนาจ กองแก้ว	272/3	1	เคียนซา	083-3903498	การผลิตแพะเนื้อ
3	บ้านนาเดิม	นายทวีศักดิ์ จันทร์อังคาร	41/2	1	บ้านนา	089-8841571	การผลิตแพะเนื้อ ปุ๋ยมูลแพะ
4	พระแสง	นายสานิตย์ จรรย์พงษ์	16/1	4	โทรโสภา	082-8110357	การผลิตแพะเนื้อ ปุ๋ยมูลแพะ
5	พระแสง	นายชูศักดิ์ ชูกรมวน	17/8	3	โทรโสภา	063-0706765	การผลิตแพะเนื้อ สบู่ นมแพะ
6	กาญจนดิษฐ์	นายสุวิทย์ ทองทิพย์	148/1	2	ท่าทอง	081-9560581	การผลิตแพะเนื้อ
7	ท่าชนะ	นายอุทัย จุเส้ง	84	3	คลองพา	086-9445210	การผลิตแพะเนื้อ
8	เมืองสุราษฎร์ธานี	นายสมศักดิ์ เทือกสุบรรณ			วัดประดู่	082-4212544	การผลิตแพะเนื้อ
9	เครือข่าย ศพท.ไชยา	นายศรีวัช นาคประเสริฐ	190	4	ป่าเว	083-1723211	การผลิตแพะเนื้อ
10	เครือข่าย ศพท.บ้านตาขุน	นางอารมณ ประชุมรัตน์	44	4	พะแสง	083-6470517	การผลิตแพะเนื้อ

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

1.3.2 แหล่งรับซื้อแพะเนื้อมีชีวิต

ตารางที่ 13 แหล่งรับซื้อแพะเนื้อมีชีวิต

ที่	ชื่อ	แหล่งรับซื้อและตลาดกระจายสินค้า		หมายเลขโทรศัพท์
		ในจังหวัด	นอกจังหวัด	
1	นายทวีศักดิ์ จันทร์อังคาร	อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดภูเก็ต	089-8841571
2	นางสาวกรองจิตร เทพธานี	อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	จังหวัดกระบี่	-
3	นายสุวิทย์ ทองทิพย์	อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	จังหวัดนครศรีธรรมราช	081-9560581
4	นายทวีศักดิ์ จันทร์อังคาร	อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	จังหวัดภูเก็ต, จังหวัดกระบี่	089-8841571

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2563

1.3.3 การรับรองมาตรฐานการผลิตแพะเนื้อ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2562

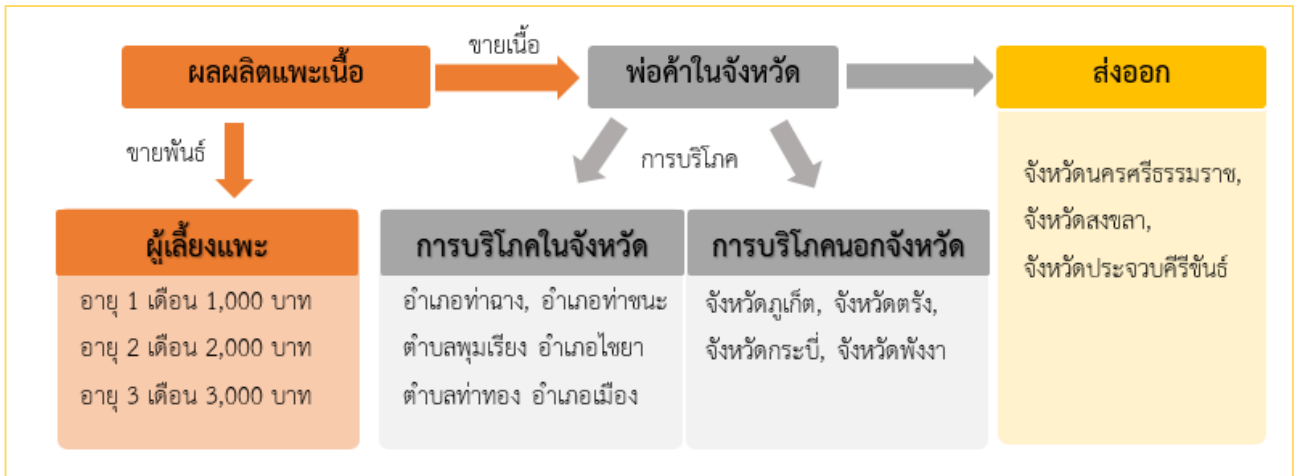
ตารางที่ 14 มาตรฐานการผลิตแพะเนื้อ ปี 2562

อำเภอ	แพะเนื้อ		การรับรองมาตรฐาน		
	จำนวนฟาร์ม	จำนวนแพะ(ตัว)	ต่ออายุ	ใหม่	รวม
พุนพิน	1	200	1	-	1

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูล ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2563

1.3.4 วิธีตลาดแพะเนื้อของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 19 วิธีตลาดแพะเนื้อของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนที่ 2

ข้อมูล ด้านเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 2

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

2.1 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

2.1.1 ต้นทุนการผลิตแพะ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 ได้สำรวจต้นทุนการผลิตแพะ เมื่อปี 2562 พบว่ามีต้นทุนการผลิตแพะ 107.76 บาท/กก. โดยแพะที่ได้สำรวจมีจำนวนวันที่เลี้ยงเฉลี่ย 153.18 วัน น้ำหนักเมื่อขายเฉลี่ย 25 กก./ตัว รายละเอียดตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ต้นทุนการผลิตแพะ

หน่วย: บาท/ตัว

รายงาน	เฉลี่ย		
	เงินสด	ประเมิน	รวม
1. ต้นทุนผันแปร	1,470.32	1,075.00	2,545.32
1.1 ค่าแรงงาน	198.47	651.28	849.75
1.2 ค่าวัสดุ	1,271.85	423.28	1,695.13
1.3 ค่าเสียโอกาสในการลงทุน	-	0.43	0.43
2. ต้นทุนคงที่	-	148.66	148.66
2.1 ค่าเช่าที่ดิน	-	51.57	51.57
2.2 ค่าเสื่อมโรงเรือนและอุปกรณ์	-	93.69	93.69
2.3 ค่าเสียโอกาสโรงเรือนและอุปกรณ์	-	3.40	3.40
3. ต้นทุนการผลิตทั้งหมด	1,470.32	1,223.66	2,693.98
4. ต้นทุนการผลิตทั้งหมด ต่อ นน. 1 กก. (บาท/กก.)	58.81	48.95	107.76
5. ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/ตัว)	3,625.00		3,625.00
6. ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/กก.)	145.00		145.00
7. ผลตอบแทนสุทธิต่อตัว (บาท/ตัว)	2,154.68		931.02
8. ผลตอบแทนสุทธิต่อ นน. 1 กก. (บาท/กก.)	86.19		37.24
น้ำหนักเมื่อเฉลี่ยต่อตัว (กก.)			25.00
อัตราการเจริญเติบโต ADG (กรัม/ตัว/วัน)			22.64
อัตราแลกเนื้อ FCR			2.54
จำนวนวันที่เลี้ยงเฉลี่ย			153.18

หมายเหตุ : ต้นทุนการผลิตแพะจังหวัดภูเก็ต ปี 2562

ที่มา : จากการสำรวจ. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8. ปี 2563

2.1.2 มูลค่าการผลิตแพะเนื้อ ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 16 มูลค่าสินค้า (แพะเนื้อ) ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2560 - 2562

ปี	ปริมาณการผลิต (ตัว)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	มูลค่า (บาท)
2560	11,058	120	33,174,000
2561	12,276	140	42,966,000
2562	11,720	130	38,090,000

หมายเหตุ : คำนวณมูลค่าจากน้ำหนักแพะ เฉลี่ย 25 กิโลกรัม/ตัว

2.1.3 การลงทุนเลี้ยงแพะเนื้อ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี กรมปศุสัตว์ ได้รวบรวมข้อมูลการลงทุนเลี้ยงแพะเนื้อจากเครือข่ายผู้ผลิตแพะเนื้อ กรมปศุสัตว์ โดยได้จัดทำข้อมูลค่าใช้จ่ายและรายได้สำหรับการลงทุนเลี้ยงแพะ ปีที่ 1 - 5 ในพื้นที่ 2 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 20 ตัว) 3 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 30 ตัว) และ 5 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 50 ตัว) พบว่าเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 220,048 บาท 340,679 บาท และ 555,359 บาท ตามลำดับ และเมื่อสิ้นปีที่ 5 เกษตรกรมีแพะคงเหลือ มีมูลค่า 154,000 บาท 254,000 บาท และ 402,000 บาท ตามลำดับ สำหรับค่าใช้จ่ายในการลงทุนเลี้ยงแพะสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 17 ค่าใช้จ่ายในการลงทุนเลี้ยงแพะ

หน่วย: บาท

ปีที่	พื้นที่ 2 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 20 ตัว)			พื้นที่ 3 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 30 ตัว)			พื้นที่ 5 ไร่ (เริ่มต้นเลี้ยงแพะ 50 ตัว)		
	รายจ่าย	รายได้	ผลตอบแทน	รายจ่าย	รายได้	ผลตอบแทน	รายจ่าย	รายได้	ผลตอบแทน
1	197,200	189,553	-7,647	290,800	290,660	-140	488,000	479,299	-8,701
2	57,680	225,398	167,718	85,440	336,687	251,247	200,960	560,633	359,673
3	72,000	222,105	150,105	106,240	347,718	241,478	223,920	569,446	345,526
4	69,840	242,600	172,760	104,080	376,533	272,453	229,600	602,472	372,872
5	69,840	222,586	150,746	106,240	351,769	245,556	233,920	564,943	331,023
รวม	466,560	1,100,242	633,682	692,800	1,703,394	1,010,594	1,376,400	2,776,793	1,400,393

ที่มา: ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี. ข้อมูล ณ 20 สิงหาคม 2563

ส่วนที่ 3

สถานการณ์ และแนวโน้มสินค้า

ส่วนที่ 3

สถานการณ์และแนวโน้มสินค้า

3.1 สถานการณ์การผลิตแพะ ปี 2563

ในปี 2563 มีจำนวนเกษตรกรเลี้ยงแพะในประเทศ ทั้งหมดจำนวน 68,509 ราย ในพื้นที่เขต 8 มีเกษตรกรเลี้ยงแพะเป็น ลำดับ 2 จากทั้งหมด 9 เขต โดยมีจำนวน 7,669 ราย คิดเป็นร้อยละ 0.008 ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเกษตรกรเลี้ยงแพะ จำนวน 557 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.26 อยู่ในลำดับ 5 ของจังหวัดในเขต 8 จำนวนแพะในประเทศ ทั้งหมดจำนวน 900,964 ตัว ในพื้นที่เขต 8 มีแพะเป็น ลำดับ 3 จากทั้งหมด 9 เขต โดยมีจำนวน 137,315 ตัว คิดเป็นร้อยละ 15.24 ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแพะ จำนวน 11,167 ตัว คิดเป็นร้อยละ 8.13 อยู่ในลำดับ 5 ของระดับจังหวัด ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริมควบคู่กับการทำ การเกษตรอย่างอื่น เช่น สวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน สวนผลไม้ จำนวนสัตว์เลี้ยงต่อครัวเรือนมีน้อย มีการพึ่งพา พืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติในการเลี้ยงดูเกษตรกรยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการปลูกพืชอาหารสัตว์ แต่ก็ยังมี เกษตรกรบางส่วนที่เลี้ยงสัตว์เป็นระบบฟาร์ม มีการบริหารจัดการและใช้เทคโนโลยีการปศุสัตว์สมัยใหม่ รายละเอียด ตามตารางที่ 18

ตารางที่ 18 สรุปข้อมูลจำนวนเกษตรกร - แพะ ปี 2563

ระดับ	เกษตรกร (ราย)		แพะ (ตัว)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประเทศ	68,509	100.00	900,964	100.00
ปศุสัตว์ เขต 8	7,669	0.008	137,315	15.24
นครศรีธรรมราช	1,904	24.83	38,731	28.21
กระบี่	1,400	18.26	26,502	19.30
พังงา	488	6.36	10,107	7.36
ภูเก็ต	52	0.68	1,759	1.28
สุราษฎร์ธานี	557	7.26	11,167	8.13
ระนอง	412	5.37	6,874	5.01
ชุมพร	223	2.91	6,084	4.43
ตรัง	1,053	13.73	13,452	9.80
พัทลุง	1,580	20.60	22,639	16.49

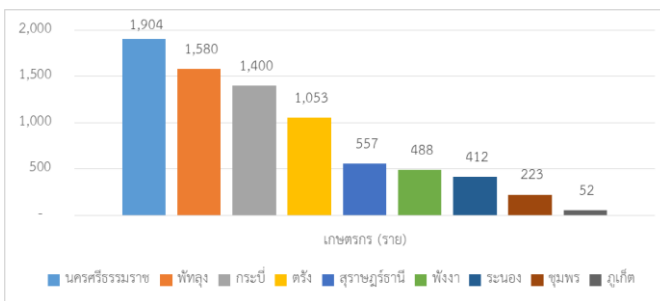
ที่มา: กลุ่มสารสนเทศและข้อมูล ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ . สืบค้นจาก

<http://ict.dld.go.th/webnew/index.php/th/service-ict/report> เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2563.

3.2 สถานการณ์การผลิตของจังหวัดและแนวโน้มการผลิตสินค้า

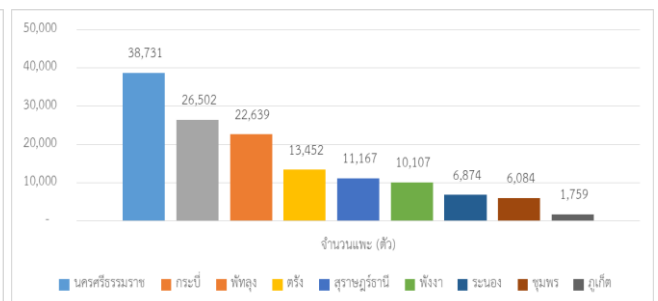
ปี 2563 จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะรวม 557 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2562 คิดเป็นร้อยละ 2.39 และจำนวนการเลี้ยงแพะ ปี 2563 จำนวน 11,167 คิดเป็นร้อยละ 11.09 สำหรับแนวโน้มในปี 2564 มีแนวโน้มการเลี้ยงแพะเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัจจุบันปริมาณผลผลิตยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ประกอบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ของจังหวัดมีอาชีพทำสวนยางพารา และสวนปาล์มน้ำมัน ที่มีผลเกินความต้องการของตลาด ซึ่งส่งผลให้ราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรจึงมีความสนใจในการทำอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ โดยการเลี้ยงแพะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจ และเป็นที่นิยมเลี้ยงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเลี้ยงง่าย มีต้นทุนต่ำ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐมีแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะและพัฒนาทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด โดยส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มบริหารจัดการผลผลิต และการตลาดอย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมการเลี้ยงแพะของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(ราย)

กราฟแสดงจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ

(ตัว)

กราฟแสดงจำนวนแพะ

3.3 สายพันธุ์แพะที่นิยมเลี้ยงในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1) พันธุ์บอร์ (Boer) ปัจจุบันประเทศไทยนิยมเลี้ยงแพะพันธุ์นี้เพื่อผลิตเป็นแพะเนื้อมากขึ้นเพราะเป็นแพะเนื้อที่มีขนาดรูปร่างใหญ่ ลำตัว มีลำตัวใหญ่ยาวและกว้าง มีกล้ามเนื้อและมีลักษณะของกระดูกโครงร่างใหญ่แข็งแรง ลักษณะสีลำตัวเป็นสีขาวมีสีน้ำตาลแดงที่หัวและคอ หัวโหนกนูน ตั้งงุ้มโค้งและงุ้มลง เขาเอนไปด้านหลังและงอโค้งลงด้านล่าง ใบหูยาวและห้อยลง มีเคราแต่ไม่มีติ่ง (Wattle) ที่ได้คอ น้ำหนักตัวเฉลี่ยของตัวผู้อยู่ที่ประมาณ 70 - 90 กิโลกรัม ส่วนตัวเมียมีน้ำหนักตัวเฉลี่ยอยู่ที่ 50 - 65 กิโลกรัมแม่แพะมีอัตราการให้ลูกแฝดสูง โดยมีจำนวนลูก 2 - 3 ตัวต่อครอก แพะพันธุ์นี้มีข้อดีในการเลี้ยงเป็นแพะเนื้อเพราะมีขนาดใหญ่ให้เนื้อมาก หนึ่งจะมีคุณภาพดี อัตราการเจริญเติบโตดีหากมีการดูแลให้อาหารชั้นเสริมแต่มีข้อด้อยในเรื่องของการที่แม่แพะให้นมน้อยไม่เพียงพอในการเลี้ยงลูกแฝด

2) พันธุ์แองโกลนูเบียน (Anglo Nubian) เป็นแพะพันธุ์ที่เกิดจากการปรับปรุงพันธุ์โดยผสมพันธุ์ระหว่างแพะอียิปต์พันธุ์ซารีบิแพะอินเดีย พันธุ์จามาปารีและแพะจากสวิสเซอร์แลนด์พันธุ์ทอกเก็นเบิร์ก ซึ่งได้มีการดำเนินการพัฒนาสายพันธุ์ในประเทศอังกฤษ เนื่องจากแพะพันธุ์แองโกลนูเบียนสืบเชื้อสายมาจากแพะในเขตร้อนจึงสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพอากาศร้อนได้ดีกว่าแพะพันธุ์ยุโรป แพะพันธุ์แองโกลนูเบียนนั้นมีสีหลายสีตั้งแต่สีดำน้ำตาล เทา และสีขาว แพะพันธุ์นี้มีสีอะไรก็ได้ไม่ว่าจะผิดลักษณะประจำพันธุ์ ลักษณะทั่วไปเป็นแพะขนาดใหญ่

ลำตัวยาวและกว้างเมื่อโตเต็มวัย เพศผู้มีน้ำหนักประมาณ 70 กิโลกรัม เพศเมียหนักประมาณ 60 กิโลกรัม ความสูงที่หัวไหล่ 75-100 เซนติเมตร หัวโหนกนูน ใบหูใหญ่ยาวและห้อยตกลง ตั้งจุกโคงและสันจุกโคงงุ้ม ไม่มีติ่ง (Wattle) ใต้คอ ตัวผู้มักมีเครา แต่ตัวเมียไม่มีปกติไม่มีเขาแต่บางตัว อาจมีเขาขนาดเล็ก เขาจะมีลักษณะสั้นเอนแนบติดกับหลังหัวแพะพันธุ์นี้ให้นมเฉลี่ยประมาณวันละ 1 กิโลกรัม สามารถผลิตน้ำนมได้เฉลี่ยประมาณ 300 กิโลกรัมตลอดระยะเวลาให้นมนานประมาณ 300 วัน แม่แพะ มีอัตราของการคลอดลูกแฝดสูง โดยจะมีอัตราการคลอดลูกเฉลี่ยอยู่ที่ครอกละ 1.6-1.9 ตัว ข้อดีของแพะพันธุ์นี้คือมีขนที่สั้นและนุ่มละเอียดเป็นมัน จึงสามารถทนทานและสามารถปรับตัวในสภาพอากาศร้อนได้ดีรวมทั้งแพะพันธุ์นี้มีช่วงขยายซึ่งเป็นลักษณะดีที่จะช่วยทำให้การรีดนมง่าย อีกทั้งไม่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเต้านมอักเสบ

3) พันธุ์ซาเนน (Saanen) เป็นแพะพันธุ์ที่ให้ปริมาณน้ำนมสูงมากจนกระทั่งได้รับฉายาว่าเป็นราชินีแห่งแพะนม มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ มีสีขาวแต่บางตัวอาจจะเป็นสีครีมหรือสีเทา มีติ่ง ใต้คอ 2 ตี่งหรืออาจจะไม่มีติ่งก็ได้ แต่การมีติ่งถือเป็นลักษณะดีที่พึงประสงค์ของเกษตรกรในประเทศไทยที่นิยมเลี้ยงแพะพันธุ์นี้ ใบหูสั้นตั้งตรงชี้ไปข้างหน้า หัวมีลักษณะแบน ตั้งจุกกลาดตรงเรียวยาว แนวสันหลังตรงขนานไปกับพื้น แพะพันธุ์นี้อาจจะมีเขาหรือไม่มีเขาก็ได้แต่การคัดเลือกพ่อพันธุ์จะนิยมเลือกพ่อพันธุ์ตัวที่มีเขาเพราะมักจะพบการเป็นกระเทยในแพะพันธุ์นี้ค่อนข้างสูง ซึ่งส่วนใหญ่พบในแพะซาเนนที่ไม่มีเขา (Polled Saanen) ส่วนแม่แพะพันธุ์ซาเนนนี้มีอัตราของการคลอดลูกแฝดที่ค่อนข้างสูง โดยจะมีจำนวนลูกต่อครอกเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 1.9 ตัว

เมื่อโตเต็มที่แพะซาเนนตัวผู้มีน้ำหนักประมาณ 70-90 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 50-60 กิโลกรัม ความสูงที่วัดได้จากหัวไหล่ประมาณ 75-90 เซนติเมตร มีเต้านมที่ใหญ่ หัวนมเป็นรูปเรียวยาวซึ่งตรงตามลักษณะของพันธุ์แพะนมที่ดี โดยทั่วไปแพะพันธุ์นี้จะมีน้ำนมเฉลี่ยวันละ 3 กิโลกรัม มีระยะเวลาให้นมประมาณ 250 วัน ผลผลิตน้ำนมรวมประมาณ 820 กิโลกรัม ถึงแม่แพะพันธุ์ซาเนนจะมีข้อดีที่มีศักยภาพในการให้นมสูง และสามารถเลี้ยงในประเทศไทยเขตร้อนชื้นและเขตอบอุ่นได้ แต่ก็จะมีข้อด้อยตรงที่ไม่ค่อยทนทานต่อสภาพความร้อนจากแสงอาทิตย์ ดังนั้นการเลี้ยงแพะพันธุ์ซาเนนในประเทศไทยเขตร้อนต้องเลี้ยงขังคอกในเวลากลางวันที่แสงแดดกำลังร้อนหรือควรมีการเลี้ยงแบบปล่อยแปลงในตอนเช้าและเย็นเท่านั้น แพะจึงจะให้ผลผลิตน้ำนมได้ดีตามศักยภาพ ด้านลักษณะนิสัยของแพะพันธุ์นี้ถือว่าเป็นแพะที่ฉลาด แสนรู้ มีการเรียนรู้ได้ดี สามารถฝึกฝนให้ยอมรับการรีดนมได้ง่าย ซึ่งถือเป็นลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์และจำเป็นมากสำหรับแพะนม

ส่วนที่ 4

โอกาสและ แนวทางการ บริหารจัดการสินค้า

ส่วนที่ 4

โอกาสและแนวทางการบริหารจัดการสินค้า

4.1 โอกาสในการผลิตแพะเนื้อ

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสินค้าเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ซึ่งผลผลิตเกินความต้องการของตลาด ที่ผ่านมามีราคาตกต่ำตามภาวะเศรษฐกิจ ภาครัฐจึงมีแนวทางในการปรับเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกร เพื่อลดปริมาณผลผลิตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดและในส่วนของเกษตรกรเองเริ่มให้ความสำคัญกับการทำอาชีพเสริมในสวนยางพารา และสวนปาล์มน้ำมัน โดยการปรับเปลี่ยนมาเลี้ยงแพะเนื้อเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นสินค้าที่เลี้ยงง่าย ต้นทุนต่ำ และปริมาณผลผลิตยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด จึงเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเกษตรกรที่สนใจในการเลี้ยงแพะเนื้อ

4.2 แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อสู่เกษตรกร

กรมปศุสัตว์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีแนวทางในการปรับเปลี่ยนอาชีพเกษตรกรที่มีปัญหาด้านการตลาด โดยส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงแพะให้กับเกษตรกร โดยในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อสู่เกษตรกร ดังนี้

1) ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี ได้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะวิภาวดี-ท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และดำเนินการรับสมัครสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ตรวจสอบคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมกลุ่ม สร้างโรงเรือนและแปลงฟีดอาหารสัตว์ จัดหาพันธุ์ และให้สมาชิกดำเนินการผลิต รวบรวมผลผลิตและจำหน่าย การสร้างศูนย์เรียนรู้ การเลี้ยงแพะ และการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีให้แก่กลุ่มเกษตรกร ภาพที่ 20 แนวทางส่งเสริมการเลี้ยงแพะเนื้อสู่เกษตรกร

ที่มา: ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี. ข้อมูล ณ 20 สิงหาคม 2563

2) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี พัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาด โดยอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกร ขับเคลื่อนเครือข่ายเกษตรกร ส่งเสริมเพิ่มมูลค่าผลผลิตและตลาด ให้องค์ความรู้และภูมิปัญญา รวมทั้งส่งเสริมการผลิตแพะในระบบแปลงใหญ่ในพื้นที่อำเภอชัยบุรี ในนามแปลงใหญ่แพะชัยบุรี

3) สภาเกษตรกรจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ร่วมกับเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะสุราษฎร์ธานี กำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะและแกะ บริหารจัดการผลผลิตของจังหวัด โดยการจัดตั้งจุดรวบรวมแพะ เปิดตลาดประมูลเพื่อขายให้กับผู้ซื้อทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้การบริหารจัดการสินค้าทั้งระบบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

4) การยางแห่งประเทศไทย มีแนวทางสนับสนุนให้เกษตรกรทำอาชีพเสริมในสวนยางพารา โดยในการส่งเสริมการปลูกยางแทนยางเก่า ในอัตราไร่ละ 16,000 บาท ซึ่งเกษตรกรสามารถปรับสวนยางเป็นแบบผสมผสาน โดยปลูกยางพาราไม่น้อยกว่า 40 ต้น/ไร่ และได้จัดทำโครงการเงินกู้หมุนเวียนแก่เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมรายได้ กู้รายละไม่เกิน 50,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 กำหนดส่งคืนภายใน 2 ปี ซึ่งทั้งสองโครงการเกษตรกรสามารถประกอบอาชีพเสริมในสวนยางได้ทั้งด้านพืช ประมง และปศุสัตว์ ซึ่งรวมทั้งการเลี้ยงแพะในสวนยางพาราด้วย

4.3 การจัดการบำบัดสิ่งปฏิกูลและของเสียจากการเลี้ยงแพะ

การใช้มูลแพะทำเป็นปุ๋ยหมัก สำหรับใส่บำรุงดินให้กับพืช จะประกอบด้วย แกลบ 100 กิโลกรัม มูลแพะสด 60 กิโลกรัม และสารเร่ง พด.1 จำนวน 1 ซอง หากลดปริมาณแกลบ หรือลดปริมาณมูลแพะก็ต้องลดสาร เร่ง พด.1 ตามอัตราส่วนอย่างไรก็ตามหากเพิ่มปริมาณมูลแพะมากขึ้น จะทำให้ปุ๋ยหมักมีคุณภาพดีขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากมูลแพะเป็นแหล่งธาตุอาหารพืชที่สำคัญ โรงเรือนที่ใช้ทำปุ๋ยหมักก่อนทำควรรล้างหรือกวาดพื้นให้สะอาด เพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอมอื่นๆ ที่ไม่ต้องการ เช่น พลาสติก เศษแก้ว โรงเรือนควรมีลักษณะโปร่ง และป้องกันฝนและแดด ถ้าไม่มีโรงเรือนก็สามารถทำปุ๋ยหมักบนพื้นธรรมชาติได้โดยทำกลางแจ้งข้อดีของการทำปุ๋ยหมักในโรงเรือน

ภาพที่ 21 มูลแพะ

คือ น้ำระเหยออกจากกองปุ๋ยหมักน้อยกว่า ช่วยประหยัดการรดน้ำให้กองปุ๋ย และปุ๋ยมีคุณภาพดีกว่า เพราะธาตุอาหารไม่สูญเสียไปเนื่องจากการชะล้างของฝน การทำนาแกลบมูลแพะสด และสารเร่ง พด.1 ในอัตราส่วน 100:60:1 ซอง ทำแกลบเป็น กองขนาด กว้าง 1.5-2 เมตร ยาว 45 เมตร สูง 1 ฟุต รดน้ำลงบนกองแกลบทุกวันเป็นเวลาประมาณ 5 วัน ในระหว่างรดน้ำคลุกเคล้าให้แกลบดูดซับน้ำ และฉ่ำน้ำทั่วทั้งกอง เพื่อให้แกลบอูมน้ำก่อน จากนั้นนำมูลแพะสดโรย บนกองแกลบให้ทั่วกอง แล้วคลุกเคล้าให้เข้า กัน และรดน้ำไปพร้อมๆ กันด้วย เพื่อให้มูลแพะกับแกลบเข้ากัน และดูดซับน้ำดียิ่งขึ้น โดยรดน้ำจนกองปุ๋ยหมักมีความฉ่ำน้ำพอประมาณไม่ แห้งหรือแฉะจนเกินไป หรือมีความชื้นที่ 60 เปอร์เซ็นต์ ใช้สาร พด. 1 จำนวน 1 ซอง โดยผสมกับน้ำสะอาดแล้วกวนให้เข้ากัน 2-3 นาที เพื่อกระตุ้นจุลินทรีย์ แล้วนำไปรดบนกองปุ๋ยหมักจนทั่วทั้งกอง ตามด้วยการรดน้ำให้ทั่วกอง อีก ประมาณ 10-20 ลิตร จากนั้นปล่อยกองปุ๋ยไว้โดยต้องมีผ้าพลาสติกคลุม เพราะแกลบไม่อูมน้ำ และระเหยน้ำได้เร็ว จึงต้องคลุมไว้เพื่อป้องกันแสงแดด และลดการระเหยน้ำของกองปุ๋ยหมัก กลับกองปุ๋ย ทุกๆ 10 วัน โดยใช้จอบ

พลิกกองที่ละข้าง เพื่อลดความร้อนในกองปุ๋ยลง อุณหภูมิภายในกองปุ๋ยที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 40 องศาเซลเซียส หากเกินจะทำให้เชื้อจุลินทรีย์ใน พด.1 ตาย ที่เหมาะสมใน 2-3 วันแรก อุณหภูมิในกองปุ๋ยควรอยู่ที่ประมาณ 38-39 องศาเซลเซียส และเมื่อกลับกองปุ๋ยไปประมาณ 15 วัน อุณหภูมิภายในกองปุ๋ยจะค่อยๆ ลดลง การกลับกองปุ๋ยจะช่วยให้เชื้อจุลินทรีย์ได้อากาศช่วยย่อยสลาย ประมาณ 3-5 เดือน กองปุ๋ยหมักจะเปื่อยยุ่ย มีสีดำ และมีต้นพืชเล็กๆ เจริญบนกองปุ๋ย นำไปใส่ในดินเพื่อบำรุงต้นพืชได้ ที่มา : <https://www.dailynews.co.th/agriculture/572650>

แผนงาน/
โครงการเกี่ยวกับ
สินค้าของจังหวัด
ปี 2563-2564

ส่วนที่ 5

ส่วนที่ 5

แผนงาน/โครงการเกี่ยวกับสินค้าของจังหวัดปี 2563-2564

ตารางที่ 19 แผนงาน/โครงการเกี่ยวกับสินค้าของจังหวัด (แพะเนื้อ) ปี 2563-2564

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)	ระยะเวลา	หน่วยงาน รับผิดชอบ
โครงการพัฒนาเครือข่ายการผลิตและการตลาดแพะ	13,500	ต.ค. 62-ก.ย. 63	ปศ.

คณะผู้จัดทำ

คณะที่ปรึกษาและสนับสนุนข้อมูล

1. นายสุริยันต์	บุญญานุกูล	เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. นายทวีศิลป์	จินด้าง	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี
3. นายนพรัตน์	เหรียญทอง	นักวิชาการสัตวบาลปฏิบัติการ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. นางอัจฉราภรณ์	สงประสพ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8
5. นายทวีศักดิ์	จันทร์อังคาร	ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงแพะบ้านนาเดิมก้าวหน้า

คณะผู้เรียบเรียงและจัดทำเอกสาร

1. นางสาวพัชรีย์	พรหมฤทธิ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
2. นางสาวสุนันทา	อุไรโรจน์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ศาลากลางจังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
TEL: 0 7728 2953 FAX: 0 7728 2954